

Vysoká škola CEVRO Institut, o.p.s.

SPRÁVNÍ DELIKTY PRÁVNICKÝCH OSOB

Bc. Michael Müller

Diplomová práce

Český Krumlov 2011

Vysoká škola CEVRO Institut, o.p.s.
Katedra veřejného práva a veřejné správy

SPRÁVNÍ DELIKTY PRÁVNICKÝCH OSOB

Bc. Michael Müller

Právní specializace
Veřejná správa
JUDr. Prášková Helena CSc.

Diplomová práce

Český Krumlov 2011

Já, níže podepsaný Bc. Michael Müller, tímto prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma „Správní delikty právnických osob“ zpracoval samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Českém Krumlově dne 10. srpna 2011

.....
Bc. Michael Müller

Děkuji vedoucí mé diplomové práce JUDr. Heleně Práškové CSc. za cenné rady a připomínky, které mi poskytla.

OBSAH

PŘEHLED POUŽÍVANÝCH ZKRATEK	7
RESUMÉ	8
RESUME	9
ÚVOD	10
1 SPRÁVNÍ PRÁVO	11
1.1 VÝVOJ SPRÁVNÍHO PRÁVA TRESTNÍHO	12
1.2 SPRÁVNÍ DELIKTY	16
1.2.1 <i>Jednání</i>	16
1.2.2 <i>Protiprávnost</i>	17
1.2.3 <i>Trestnost</i>	18
1.2.4 <i>Odpovědná osoba</i>	18
1.3 ZAVINĚNÍ	19
2 SPRÁVNÍ DELIKTY A JEJICH KLASIFIKACE	20
2.1 DRUHY SPRÁVNÍCH DELIKTŮ	20
2.2 PŘESTUPKY	21
2.2.1 <i>Přestupky – pojmy a vymezení</i>	21
2.2.2 <i>Pozitivní a negativní vymezení přestupku</i>	22
2.2.3 <i>Formální a materiální znaky</i>	22
2.2.4 <i>Okolnost vylučující protiprávnost</i>	23
2.3 JINÉ SPRÁVNÍ DELIKTY FYZICKÝCH OSOB	26
2.4 SMÍŠENÉ SPRÁVNÍ DELIKTY	26
2.5 DISCIPLINÁRNÍ DELIKT	27
2.6 POŘÁDKOVÉ DELIKTY	27
3 SPRÁVNÍ DELIKTY PRÁVNICKÝCH OSOB	28
3.1 PRÁVNICKÁ OSOBA	28
3.2 SPRÁVNÍ DELIKTY PRÁVNICKÝCH OSOB - OBECNĚ	28
3.3 TRESTNÍ ODPOVĚDNOST PRÁVNICKÝCH OSOB	30
3.4 SKUTKOVÁ PODSTATA	32
3.5 OBJEKT	33
3.6 OBJEKTIVNÍ STRÁNKA DELIKTU	34
3.6.1 <i>Jednání</i>	34
3.6.2 <i>Následek</i>	37
3.6.3 <i>Příčinný vztah</i>	39
3.7 SUBJEKT	39
3.8 SUBJEKTIVNÍ STRÁNKA	41
3.9 ZÁNİK TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSOB	44
3.9.1 <i>Uplynutí doby</i>	45
3.9.2 <i>Zánik právnické osoby</i>	46
3.9.3 <i>Účinná lítost</i>	46
4 SPRÁVNÍ TRESTÁNÍ	48
4.1 SANKCE A OCHRANNÁ OPATŘENÍ	49
4.1.1 <i>Pokuta</i>	52
4.1.2 <i>Ochranná opatření</i>	53
4.1.3 <i>Omezující opatření</i>	54
4.1.4 <i>Zabrání věci</i>	54
5 ARGUMENTY PRO A PROTI ZAVEDENÍ TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSOB	56

5.1	ARGUMENTY PRO ZAVEDENÍ TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSOB	56
5.2	ARGUMENTY PROTI ZAVEDENÍ TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSOB	60
6	NÁVRH DE LEGE FERENDA	65
	ZÁVĚR	68
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	70

PŘEHLED POUŽÍVANÝCH ZKRATEK

FO	Fyzická osoba
ObchZ	Obchodní zákoník
ObčZ	Občanský zákon
PO	Právnícká osoba
Spř	Správní řád
TrZ	Trestní zákoník

RESUMÉ

MÜLLER, M. Správní delikty právnických osob: diplomová práce. Praha: Vysoká škola CEVRO INSTITUT. 2011. 73 s. Vedoucí diplomové práce JUDr. Helena Prášková, CSc.

Klíčová slova: správní delikty právnických osob, trestní odpovědnost právnických osob, ochranná opatření, zánik trestnosti, sankce

Práce popisuje problematiku správních deliktů právnických osob, a to z hlediska práva hmotného. Je rozdělena na pět hlavních částí. První část se věnuje správním deliktům právnických osob z obecného hlediska. Je zde popsáno správní právo, vývoj správního práva trestního vymezení pojmů jako jednání protiprávnost, zavinění. Druhá část se věnuje správním deliktům a jejich klasifikaci. Jsou zde uvedeny druhy správních deliktů, jako přestupky kde je podrobně pojednáno o jejich vymezení formální a materiální znaky, protiprávnost, jednání na příkaz a uvedení dalších druhů správních deliktů. Ve třetí části jsou popisovány správní delikty právnických osob v obecné rovině a následně je tato část práce rozvedena k jednotlivým pojmům trestní odpovědnosti právnických osob a jejich podrobné objasnění. V této části se dostáváme ke skutkové podstatě, zániku trestní odpovědnosti. Ve čtvrté části práce je popsáno správní trestání a nalezneme zde také sankce a ochranná opatření. Čtvrtá část uvádí sankce a ochranná opatření. Jsou zde popsány pojmy jako napomenutí, pokuta, zákaz činnosti, propadnutí věci či ochranná opatření. V páté, poslední části, jsou uvedeny návrhy de lege ferenda.

RESUME

MÜLLER, M. Administrative Torts of Legal Entities: Thesis. Praha: Vysoká škola CEVRO INSTITUT. 2011. 73 p. Thesis supervisor JUDr. Helena Prášková, CSc.

Key words: administrative torts of property legal entities, criminal liability, extinction of the punishability, protective measures, sanctions

Thesis describes problems of administrative torts of property legal entities from the point of view of substantive law. It is divided to five main sections. First part is attending to administrative torts of property legal entities from common side. Administrative law is described, progression of criminal administrative law, determination of conceptions like behavior, irregularity, culpability. Second part is attending to administrative torts and their classification. there are mentioned sorts of administrative torts, as like violation, where is entertain about their formal determination in detail and material characters, irregularity, act on order and introduction of other kinds of administrative torts. Third part describes administrative torts of property legal entities in common level and subsequently is this part of thesis divorced to the single conceptions of criminal liability legal entities and their detailed explication. Fourth part describes administrative punishment and here it is possible to discover also sanctions and protective measures. Fifth, last part is mentioned suggestions de lege ferenda.

ÚVOD

Správní trestání právnických osob je jednou z aktuálních otázek, kterými se věda správního práva zabývá, neboť tato otázka je i jedním z mezinárodních závazků týkající se protizákonných aktivit právnických osob. Je však otázkou, zda v dohledné době bude trestní odpovědnost právnických osob v nejbližší budoucnosti právníkou obcí navržena, sjednocena a nakonec i schválena, neboť existuje značná část zastánců se závažnými argumenty současné právní úpravy tedy nemožnost trestní odpovědnosti právnických osob. Bude třeba nejen navrhnout úpravu trestního práva hmotného, ale především i trestního práva procesního, tak aby obě normy byly v souladu a vzájemně se doplňovaly. V rámci této práce bylo nutné zjistit a i následně popsat v jaké části práva je nutno se orientovat a v jakém rozsahu zjistit a stručně popsat vývoj s ohledem na výše uvedenou problematiku, jeho dělení a rozlišení mezi nimi tak, aby text byl srozumitelný i pro případ, že tuto práci bude číst osoba, která není v této části práva orientována. Po seznámení se zadáním práce bylo přistoupeno k tomu, že bude nutné vysvětlit pojmy, správní právo jako základní část práva zabývajícího se společenskými vztahy při výkonu státní správy, správní právo trestní, správní trestání versus soudní trestání, pojmy a vymezení včetně rozdílu mezi delikty správními a soudními, co jsou vlastně správní delikty právnických osob, a až poté se zabývat trestní odpovědností právnických osob, kdy nejdříve bude třeba se seznámit se současným stavem, dále získat argumenty pro a proti zavedení odpovědnosti právnických osob, včetně současných návrhů možných sankcí do kterých samozřejmě patří i navrhovaná ochranná opatření a taktéž i náhled na současný stav ve věci přípravy úprav jmenovaných norem zákonodárnými orgány. V závěru práce je shrnutí zjištění současného stavu v procesu zákonodárných orgánů, a i nakonec vlastní názor autora k výše uvedené problematice.

1 SPRÁVNÍ PRÁVO

Pokud se hovoří o správním právu, tak je lze charakterizovat jako samostatné odvětví českého právního řádu, které tvoří soubor právních norem, které upravují společenské vztahy při výkonu veřejné správy, její organizaci a činnost, včetně vztahů vznikajících při jejím výkonu mezi nositeli veřejné správy na jedné straně a fyzickými nebo právnickými osobami na straně druhé.

Podle obsahové sourodosti norem se správní právo dělí na:

- správní právo hmotné, které představuje hmotněprávní úpravu spočívající v regulaci právního postavení subjektů veřejné správy, podmínek a předpokladů realizace práv a povinností adresátů,
- správní právo organizační, zakotvující zásady organizace veřejné správy, konkretizuje postavení, organizaci, pravomoc a působnost subjektů veřejné správy,
- správní právo procesní, upravující procesněprávní postavení subjektů a vlastní procesněprávní postup při rozhodování o právech, právem chráněných zájmech a povinnostech účastníků řízení, konaného před orgány veřejné správy,
- správní právo trestní, zahrnující právní úpravu základů a následků odpovědnosti za správní delikty.

Vymezení veřejné správy jako základního institutu správního práva je podmínkou sine qua non pro jakékoli definování správního práva. Přitom je třeba přiměřeně dbát na to, aby pojem správního práva a jeho předmět byly stanoveny na základě konkrétního fenoménu správy, a nikoli jen na základě obecných představ platných jako zásady pro jakoukoli veřejnou správu. V průběhu historie se v Evropě začalo vyvíjet správní právo především v rámci dvou původních oblastí západoevropského práva, tj. práva francouzského a práva anglického. Zdůrazňování rozdílů pojetí správního práva v obou systémech vedlo až k apodiktickému tvrzení, že v anglickém právu vůbec není místo pro něco, co by se byť jen vzdáleně podobalo francouzskému správnímu právu. Pro obě pojetí správního práva je důležité to, že se

odvíjejí od soudní kontroly a nikoli od reglementace správní činnosti. Bylo to však správní právo francouzské, které podstatně ovlivnilo vznik a rozvoj správního práva v evropských státech, zejména v Německu a ve státech středních Evropy. Postupně se vyvíjejí tři základní koncepce správního práva, a to francouzského, německo-rakouského a anglického.

Často používaným dělením správního práva je členění na právo hmotné a na právo procesní. Za právo hmotné se zpravidla označují normy, které obsahově upravují činnost správních orgánů, respektive, které stanoví požadavky na plnění úkolů veřejné správy (např. ve věcech zdravotní péče, sociálního zabezpečení, vnitřního pořádku). Za právo procesní v širším významu se pokládají takové normy správního práva, jež upravují organizaci a působnost správních úřadů a orgánů, jakož i řízení před nimi.¹

1.1 VÝVOJ SPRÁVNÍHO PRÁVA TRESTNÍHO

V zemích kontinentální Evropy jsou základy trestní odpovědnosti předmětem kodifikace, což je pochopitelně spojeno i s jejich detailním vymezením, nutností podstoupení cesty formalizovaným legislativním procesem. Dále se schopnost zaviněně jednat v trestněprávním smyslu tradičně vázala pouze k jednání osoby fyzické.² Avšak v historii se vyskytovaly případy ve kterých se ne vždy odpovědnost vázala pouze jen k osobě fyzické. V. Solnař³ uvádí příklady kdy z trestného činu nebyla odpovědná jen fyzická osoba ale i města a kláštery pro nehonění loupežníků. V případě ukrývání ztracenců majetek města nebo hradu propadal králi. Jen král byl vyloučen z trestní odpovědnosti. Stejně tak J. Musil⁴ poukazuje na trestní postih společností, cechů,

---

¹ HENDRYCH, D. *Správní právo. Obecná část*. 7. vydání, Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2009, str. 25

² KREMNIČER, G.: *Die Strafbarkeit von Unternehmen*, str. 539, 540

³ SOLNAŘ, V. *Z dějin českého zemského práva*. Praha: Bursík a Kohout, 1921, str. 5 – 6.

⁴ MUSIL, J. Trestní odpovědnost právnických osob. Historický vývoj a mezinárodní srovnání. In Musil, J., Vanduchová, M. *Pocta Otovi Novotnému k 70. narozeninám*. Praha: Codex Bohemia, 1998, str. 77.

svazků, měšťanských svazů, spolků, který byl praktikován ve starověku i středověku, a to zejména za zločiny kacířství, zrady, vzpoury, urážky, urážek majestátu.

Rakousko dlouhou dobu náleželo k zemím, ve kterých nebyla v právním řádu zavedena trestní odpovědnost právnických osob. Také proto se problematika trestní odpovědnosti právnických osob v učebnicové literatuře prakticky neobjevovala.⁵

Rakouská odborná debata neprobíhala nijak autonomně, ale sledovala diskusi probíhající v německy mluvících zemích.⁶

V moderní době byly ukládány soudní trestní sankce právnickým osobám v anglosaské právní oblasti, a to konkrétně v Anglii, kde se tak stalo v roce 1842.⁷ odkaz 40 trestní odpovědnost PO.

Správní delikty se v našem právním řádu objevily v období tzv. policejního státu druhé poloviny 18. století. Jeho definičním znakem byla představa státu, resp. panovníka o potřebě aktivní regulativní činnosti státu a jeho orgánů, zejména pak správních, ve všech oblastech života společnosti a potřeby ochrany těchto činností, kterou si měly tyto orgány samy zajišťovat.⁸ Ze soudní trestní pravomoci se u nás již v poslední třetině 18. stol. vydělil postih disciplinárních deliktů zejména úředníků a některých dalších zaměstnanců veřejné správy.⁹ Sám pojem správního deliktu byl poprvé vymezen v josefínském Všeobecném trestním zákoníku o zločinech a trestech na ně z roku 1787. Jejich stíhání bylo svěřeno tzv. politické vrchnosti, na rozdíl od kriminálních deliktů, jejichž řešením byly pověřeny soudy. Již od druhé poloviny 18. století a zejména v 19. století se postupně vyčleňovaly ze soudní pravomoci policejní či správní přestupky, za něž tresty ukládaly správní úřady. Důvodem byla značná přetíženost soudů rozhodováním o všech trestných deliktech, nevhodnost značně formalizovaného, tedy i zdlouhavého soudního řízení pro méně závažné delikty, nenaplnění účelu trestu uloženého se značným časovým odstupem od protiprávního jednání. Kromě toho sama veřejná správa usilovala o získání vlastní trestní pravomoci,

---

⁵ KEINAPFEL, D., *Grundriss des österreichischen Strafrechts: ALLgermeiner Teil*, 10, Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2003, str. 107

⁶ LEWISCH, P. *Strafbarkeit der juristischen Personen? Die Unternehmensstrafe in rechtspolitischer und rechtsdogmatischer Analyse*, Vídeň: MANZ, 2000, str. 60

⁷ WAGNER, M. *Corporate Criminal Liability. National and International Responses.*, Malta: 1999, str. 3

⁸ MATES, P. *Základy správního práva trestního*. 4. vydání, Praha: C. H. Beck, 2008, str. 1

⁹ HENDRYCH, D. *Správní právo. Obecná část*. 7. vydání, Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2009, str. 421

aby mohla postihovat porušování „předpisů a nařízeních správních“.¹⁰ Další krok byl v tomto směru učiněn v trestním zákoně z roku 1803, který již výslovně hovořil o policejních přestupcích, jenž měly opět stíhat politické (správní) vrchnosti. Tuto úpravu pak v zásadě převzal i trestní zákon z roku 1852.¹¹

V průběhu dalšího vývoje docházelo, v závislosti na vývoji politických poměrů, k přesouvání postihu přestupků ze správních orgánů na soudy a zpět. Nakonec bylo trestním řádem z roku 1873 definitivně stanoveno, že veškeré přestupky obsažené v trestním zákoně náležejí do působnosti soudů.¹²

Na přelomu 19. a 20. století bylo všeobecně přijato pojetí, podle něhož disciplinární právo nebylo chápáno jako zvláštní druh trestního práva, ale samostatný subsystém práva správního.¹³ V příštích letech došlo k dalšímu upřesnění některých institutů, jako např. odvolacího řízení, výkonu opatření a nálezů politických a policejních úřadů, kvalifikačních požadavků úředníků, kteří měli provádět rozhodovací činnost, apod.¹⁴

Trestní řízení správní bylo ovládáno zejména zásadou inkviziční, oficiality, materiální pravdy, ústnosti, bezprostřednosti a volného hodnocení důkazů.

Celkově pak zůstávala úprava správních přestupků značně roztržštěná a v řadě ohledů kusá, což mělo za následek, že mnohé otázky řešila praxe. Nekodifikované bylo nejen hmotné, ale i procesní právo trestní. Tím vznikalo, jak napsal F. Setr, jakési obyčejové právo procesní, potvrzované judikaturou Nejvyššího správního soudu.¹⁵

Po dlouhou dobu platila zásada, že subjektem deliktu může být výlučně fyzická osoba, a byla-li uložena povinnost osobě právnické, její porušení stíhalo toho, kdo byl za ni oprávněn jednat.¹⁶ Praxe však byla postupně nucena se stále častěji vyrovnávat s růstem počtu i významu právnických osob a od druhé poloviny 30. let došlo k prvním změnám i v právní úpravě. Podle zák. č. 77/1935 Sb., o dopravě

---

¹⁰ HENDRYCH, D. *Správní právo. Obecná část*. 7. vydání, Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2009, str. 421

¹¹ MATES, P. *Základy správního práva trestního*. 4. vydání, Praha: C. H. Beck, 2008, str. 1

¹² PRAŽÁK, J. *Rakouské právo správní. Část první: Všeobecná část práva správního.*, Praha 1905, str. 28

¹³ POŠVÁŘ, J.: *Nástin správního práva trestního*, Brno, Československý akademický spolek Právnick 1946, str. 49 - 50

¹⁴ POŠVÁŘ, J.: *Nástin správního práva trestního. Díl II. O administrativních trestech a správním trestním řízení.* (Studijní vydání). Brno, Československý akademický spolek Právnick 1946, str. 154

¹⁵ WEYR, F.: *Správní řád*. Brno: Nakladatelství Barvič a Novotný, 1930, s. 102

¹⁶ DUSIL, V., *Trestní právo a trestní řízení správní. Slovník veřejného práva československého.* Svazek IV., Brno, 1938, str. 54

motorovými vozidly, a zák. č. 131/1936 Sb., o obraně státu, platilo, že nebyla-li splněna povinnost postihující právnickou osobu, bylo možno uložit trest orgánu, který ji zastupoval, s tím, že právnické osoby solidárně ručily za pokuty a náklady řízení. S možností postihu právnické osoby počítal mezi jinými také zmíněný vládní návrh zákona z roku 1937.¹⁷

V 50. letech byla definitivně prolomena zásada, že správněprávní odpovědnost mohou nést pouze fyzické osoby. Prvním předpisem, který přímo zakotvil správní delikt organizací (právnických osob), bylo vl. nař. Č. 54/1953 Sb., o provozu na silnicích. Postih právnických osob se významně rozšířil zejména v 60. letech, kdy byl postupně zaveden prakticky ve všech oblastech tehdejší státní správy.¹⁸

Charakteristickým rysem těchto deliktů bylo, že odpovědnost zde vznikala bez ohledu na zavinění a zakotveny nebyly ani liberační důvody. Tato konstrukce byla odůvodňována především tím, že správní orgány by v praxi mnohdy jen velmi obtížně mohly zavinění zjistit, resp. prokázat. Porušení povinností bylo stíháno podstatně vyššími sankcemi (pokutami), než tomu bylo u deliktů fyzických osob, přičemž organizace mohly podle pracovněprávních předpisů uplatňovat nárok na náhradu škody (tj. za uloženou pokutu) vůči pracovníkům, kteří svým jednáním protiprávní stav zavinili. Přes připomínky praxe nebyla přijata příslušná procesní úprava projednávání těchto deliktů, takže správní orgány postupovaly podle obecných předpisů o správním řízení, resp. úpravy obsažené ve zvláštních zákonech.¹⁹

Od roku 1990 pak přibyly (s obnovenou možností podnikání fyzických osob) správní delikty fyzických osob v postavení podnikatele, tzv. podnikajících fyzických osob. Protiprávní jednání podnikajících fyzických osob nebyla označena za přestupky, ale podmínkami odpovědnosti i vymezením skutkových podstat se odpovědnost za ně přiklonila k odpovědnosti za správní delikty právnických osob.²⁰

---

¹⁷ MIKULE, V. *Poznámky k českému trestnímu právu správnímu*. Praha: Nakladatelství Codex, 1998, str. 36

¹⁸ PRÁŠKOVÁ, H. *Správní delikty právnických osob*. AUC1, 1992, č. 4-5

¹⁹ MATES, P. *Základy správního práva trestního*. 4. vydání, Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2008, str. 7

²⁰ HENDRYCH, D. *Správní právo. Obecná část*. 7. vydání, Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2009, str. 422

1.2 SPRÁVNÍ DELIKTY

Správní delikt je jedním z druhů právních deliktů. Obecný pojem „správní delikt“ není legálně definován.²¹ Za správní delikt lze obecně považovat protiprávní jednání odpovědné osoby, jehož znaky jsou uvedeny v zákoně a s nímž zákon spojuje hrozbu sankce trestní povahy ukládané v rámci výkonu veřejné správy.²²

Pokud se jedná o správní delikty právnických osob odpovědnost bývá objektivní či až absolutní, nikoliv subjektivní (za zavinění). Pachatelem tohoto druhu správního deliktu není fyzická osoba, nýbrž právnická osoba jako celek, zejména státní orgán, sdružení fyzických nebo právnických osob, účelová sdružení majetku, jednotky územní samosprávy, případně subjekty, o nichž to stanoví zákon.

Pojmové znaky správního deliktu lze označit:

- Jednání
- Protiprávnost
- Trestnost
- Odpovědná osoba
- Zavinění

1.2.1 Jednání

Jednání je projev lidské vůle ve vnějším světě. Jednáním může být konání i opomenutí konání, ke kterému byla odpovědná osoba povinna dle okolností a svých poměrů. Povinnosti jednat jsou vymezeny zákonem nebo jinými právními předpisy, správními akty, případně i veřejnoprávní smlouvou. Ze znaků skutkové podstaty

---

²¹ HENDRYCH, D. *Správní právo. Obecná část*. 7. vydání, Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2009, str. 447

²² MATES, P. *Základy správního práva trestního*. 4. vydání, Praha: C. H. Beck, 2008, str. 11

vyplývá, že některé správní delikty mohou být spáchány pouze konáním, jiné pouze opomenutím.²³ Komisivní delikty jsou spáchány konáním (aktivní činností) subjekt povinnosti se choval tak, jak neměl, omisivní delikty opomenutím (nečinností) subjekt povinnosti se nezachoval tak, jak měl. Některé správní delikty mají povahu deliktů komisivních, tak povahu deliktů omisivních. Rozdílný charakter objektivní stránky deliktu má význam zejména z hlediska způsobů zjišťování podkladů pro rozhodnutí (dokazování). Správní delikty dokonavé jsou spáchány dokonáním, kdy nastane následek způsobený protiprávním jednáním. Naproti tomu u správních deliktů trvacích je rozhodující trvání vzniklého protiprávního stavu. V tomto ohledu není důležité, kdy následek nastal, nýbrž do kdy trval. Rozlišení má praktický význam též pro počítání času (lhůty pro uplatnění odpovědnosti).²⁴

U právnických osob, kde není možné hovořit o vlastní vůli je důležitá vůle fyzických osob tedy členů, zaměstnanců, kteří plní úkoly pro právnickou osobu a toto jejich jednání se přičítá právnické osobě.

V případech kdy došlo k protiprávnímu stavu z důvodu např. vyšší moci a nikoliv díky projevu lidské vůle, nelze v tomto případě odpovědnost uplatňovat.

1.2.2 Protiprávnost

Znak protiprávnosti může být deliktem pouze pokud jde o delikt nedovolený tedy protiprávní a protiprávnost je obligatorním znakem každého správního deliktu. Protiprávnost se dovozuje z právního řádu jako celku a zpravidla se dovozuje z porušení jiných právních norem (např. jiných zákonů, nařízení, obecně závazných vyhlášek ministerstev, územních samosprávných celků, nařízení vlády,) V některých skutkových podstatách je znak protiprávnosti zdůrazněn.

---

²³ HENDRYCH, D. *Správní právo. Obecná část*. 7. vydání, Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2009, str. 448

²⁴ MATES, P. *Základy správního práva trestního*. 4. vydání, Praha: C. H. Beck, 2008, str. 16

1.2.3 Trestnost

Zákon spojuje s deliktem hrozbu sankcí trestní povahy (trestního postihu), v tomto smyslu se hovoří o trestnosti deliktu. Správní delikt se tak liší od porušení povinností stanovených normami správního práva, které má jiný právem předvídaný důsledek (např. možnost uložit povinnost k nápravě, nebo vznik právní fikce, popřípadě domněnky).²⁵

1.2.4 Odpovědná osoba

Odpovědná osoba je dalším pojmovým znakem správních deliktů. Odpovědnou osobou může být osoba právnická nebo fyzická, ale pouze pokud je deliktně způsobilá. V případě fyzických osob je vznik této způsobilost podmíněn dosažením určitého věku, respektive volní a rozumové vyspělosti.

Deliktní způsobilost pro právnickou osobu plyne ze samotné její existence. Deliktní způsobilost vzniká právnické osobě v okamžiku samotného jejího vzniku, jako například u obchodních společností dnem zápisu do obchodního rejstříku a zanikají výmazem z tohoto rejstříku. Vznik právnické osoby je upraven v ustanovení § 19 OZ. Právnické osoby dle tohoto ustanovení vznikají dnem, ke kterému jsou zapsány do obchodního nebo jiného zákonem určeného rejstříku, pokud není stanoven zvláštním zákonem jejich vznik jinak.

Rozhodnutím, kde se ukládá pokuta za správní delikt někomu kdo nemá právní subjektivitu jako je podnik „firma“ obchodní jméno, je judikaturou považováno za nicotný akt. například S380-SJS 2/1999.²⁶

Právní teorie rozlišuje odpovědnost subjektivní a objektivní. Povinnost nést následky pouze za své zaviněné jednání je chápána jako subjektivní odpovědnost. Při splnění stanovených podmínek je možné se z odpovědnosti vyvinít tedy exkulpat.

---

²⁵ MATES, P. *Základy správního práva trestního*. 4. vydání, Praha: C. H. Beck, 2008, str. 14

²⁶ HENDRYCH, D., a kol. *Správní právo, obecná část*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 420

Odpovědnost objektivní zavinění nevyžaduje. Postačuje zde fakt porušení nebo nesplnění povinností stanovených zákonem nebo uložených na jeho základě, existence protiprávního jednání či protiprávního stavu. V jednotlivých případech jsou zákonem stanoveny liberační důvody pro zmírnění následků této odpovědnosti. Obecným liberačním důvodem je skutečnost, že odpovědná osoba vynaložila veškeré úsilí, které lze obecně vůbec na komkoli požadovat, aby zabránila porušení právní povinnosti. Absolutní odpovědnost neboli odpovědnost za výsledek pak vylučuje i uvedenou možnost liberace.

1.3 ZAVINĚNÍ

Zavinění je jedním z dalších obecných pojmových znaků správních deliktů, ale v případě správního deliktu právnické osoby je situace velice specifická. Zaviněním je považováno za vnitřní psychický vztah pachatele deliktu k protiprávnímu jednání a jeho následku. Zavinění je tvořeno ze dvou složek. První složka je vědění a druhá složka je volní. Podle odlišného obsahu těchto složek se zavinění rozděluje na dvě formy. První formou je úmyslné zavinění, které se dále dělí na přímé a nepřímé a druhá forma je nedbalostní, která se dále dělí na zavinění vědomé a nevědomé.

2 SPRÁVNÍ DELIKTY A JEJICH KLASIFIKACE

2.1 DRUHY SPRÁVNÍCH DELIKTŮ

Z hlediska odpovědnosti za spáchaný delikt rozlišujeme trestně právní odpovědnost, tj. odpovědnost za soudní delikty, a správně právní odpovědnost, tj. odpovědnost za správní delikty.

Pro odpovědnost za přestupky je charakteristické, že ji uplatňují správní orgány (nikoli tedy soudní orgány), a to zpravidla při porušení správněprávních předpisů.

Správněprávní odpovědnost jako odpovědnost deliktní není tedy vnitřně homogenním celkem, nýbrž právě naopak, je poměrně výrazně vnitřně strukturována. V jejím rámci se vytváří jednotlivé subsystémy správně právní odpovědnosti, vyčleňované v návaznosti na jednotlivé druhy nebo skupiny správních deliktů, a to s odlišnými správněprávními sankcemi a také s odlišným způsobem jejich uplatňování.

V systému správně právní odpovědnosti je s ohledem na u nás platnou právní úpravu třeba rozlišovat následující typologii (druhy) správních deliktů:

- přestupky (viz. dále)
- jiné správní delikty fyzických osob
- smíšené správní delikty
- disciplinární delikty
- pořádkové delikty
- správní delikty právnických osob

2.2 PŘESTUPKY

2.2.1 Přestupky – pojmy a vymezení

Pachatelem přestupku je výhradně fyzická osoba, přičemž přestupek je subsidiární (podpůrný) k jinému správnímu deliktu nebo trestnému činu. To znamená, že odpovědnost se za něj uplatní tehdy, nejde-li o jiný správní delikt než přestupek nebo o trestný čin.

Jsou jedinou alespoň částečně kodifikovanou skupinou správních deliktů. Většina přestupků (lépe skutkových podstat přestupků) je upravena v zákoně č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

Pro správní odpovědnost stačí obecně zavinění z nedbalosti. Tam, kde zákon vyžaduje úmyslné zavinění, musí se úmysl v jednání přestupce prokazovat.

Hranice mezi trestným činem a správním deliktem není rigidní. Po roce 1989 vzhledem ke změněným společenským a politickým podmínkám byly veškeré činy dosud považované za trestné činy přesunuty mezi správní delikty, zejména přestupky.

Od trestných činů (provinění) je tedy třeba odlišovat správní delikty, zejména přestupky. Přestupky tvoří jednu z důležitých podmnožin správních deliktů.

Přestupky jsou nejpočetnější skupinou správních deliktů. Řada přestupků chrání stejný společenský zájem jako trestný čin. Známe dlouhou řadu trestných činů, u nichž se méně závažné jednání posuzuje jako přestupek, závažnější jednání jako trestný čin. V jiných případech je předchozí postižení za přestupek znakem skutkové podstaty trestného činu.

Na rozdíl od trestných činů, které jsou s nespočetnými výjimkami kodifikovány v jednom zákoně, který má pro svou komplexní povahu charakter kodexu – v trestním zákoně, právní úprava přestupků je roztržena do řady právních předpisů, i když zákon o přestupcích lze považovat v jistém smyslu za kodex správních deliktů. Ostatně tomu nasvědčuje i systematika přestupkového zákona, který obsahuje jak obecná ustanovení, tak část zvláštní i pojednání o procesních otázkách.

V České republice je právní úprava přestupků obsažena v zákoně České národní rady č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění novel a v celé řadě dalších zákonů,

například ve stavebním zákoně (zák. č. 50-1976 Sb., v platném znění), v zákoně o státní památkové péči (zák. č. 20-1987 Sb., v platném znění), ve veterinárním zákoně (zák. č. 166/1999 Sb., v platném znění) a v dalších více než třiceti zákonech.

2.2.2 Pozitivní a negativní vymezení přestupku

Z definice přestupku obsažené v § 2 odst. 1 přestupkového zákona vyplývá, že přestupek je zaviněné jednání, mající i další zde uvedené znaky, „nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin.“ Ustanovení o trestných činech jsou v poměru speciality k ustanovením o přestupcích. Ustanovení o přestupcích jsou v poměru subsidiarity k ustanovení o trestných činech.²⁷

2.2.3 Formální a materiální znaky

Každý z přestupků je vymezen svými materiálními a formálními znaky. Formálními znaky přestupku jsou obecné zákonné znaky a znaky skutkové podstaty jinak označováno jako typové znaky.

Obecné znaky jsou společné všem přestupkům (řadí se mezi například věk, přičetnost a zavinění), typové znaky (tj. objekt, objektivní stránka, subjekt, subjektivní stránka) umožňují odlišit jednotlivé přestupky a současně je také charakterizují a individualizují.²⁸

Materiálními znaky přestupku je jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájmy společnosti.

Příkladem nutnosti prokazování mimo formálního znaku přestupku, také materiální znak přestupku prokázal Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku NSS 12/

---

²⁷ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*, 3. vydání, Praha: Nakladatelství Linde, a.s., 2008, str. 104

²⁸ ČERVENÝ, Zdeněk, ŠLAUF, Václav, TAUBER, Miroslav. *Přestupkové právo - komentář k zákonu o přestupcích včetně textu souvisejících předpisů*, 16. vydání. Praha: Linde Praha, 2009, str. 43-44

2009, 5 As 104/2008 – 45. V tomto rozhodnutí bylo odmítnuto, že materiální znak přestupku je vždy zahrnut ve znaku formálním.

2.2.4 Okolnost vylučující protiprávnost

Protiprávnost je typovým znakem správního deliktu, a je ji nutno chápat z hlediska celého právního řádu.

Nikoli každé jednání je též protiprávní. Naproti tomu každé protiprávní jednání je vždy určitou měrou společensky škodlivé. Taktéž nelze říci, že každé protiprávní jednání je deliktní. Schází-li protiprávnost, nemůže jít o delikt, neboť v důsledku toho není naplněna skutková podstata deliktu. Ustanovení § 2 odst. 2 zákona o přestupcích stanoví podmínky, za kterých jednání, které by za normálních okolností vykazovalo znaky přestupku, nebude přestupkem. Jedná se v tomto případě o jednání:

- krajní nouze
- nutná obrana
- jednání na příkaz

Tato jednání jsou okolnostmi vylučujícími protiprávnost, protože vzhledem k nedostatku jejich materiálního znaku, a jelikož zákon dané jednání dovoluje, nejsou tyto druhy jednání přestupkem,.

▪ Nutná obrana

V nutné obraně se odvrací útok člověka. Útok je úmyslné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem chráněný zákonem (život, zdraví, čest, majetek, atd.). Okruh chráněných zájmů není tedy omezen pouze na zájmy chráněné přestupkem. Podstatou nutné obrany je odvracení útoku a k činu v nutné obraně je oprávněn kdokoliv, tedy každá osoba je oprávněna odvrátit útok, i když útok nesměřuje proti ní samé. Útok má zpravidla znaky přestupku nebo trestného činu, může však spočívat například i v jednání osoby za tyto delikty neodpovědné. Příkladem jsou osoby jednající

v nepříčetnosti nebo osoby mladší 15 let. Avšak nutná obrana musí být útoku přiměřená. Nutná obrana není přípustná taktéž proti útoky teprve připravovanému, který ještě nehrozí bezprostředně, je přípustná proti útoky trvajícím ale ještě nedokončenému.

▪ **Krajní nouze**

Představuje stav nebezpečí pro dva zákonem chráněné zájmy, kdy je možné chránit jeden z těchto zájmů jen tím, že se poruší nebo ohrozí zájem druhý. Nebezpečí přímo hrozí zájmu chráněnému zákonem. Nebezpečí, to je možnost poruchy, musí být skutečné a bezprostřední. Je nerozhodné, jaký je jeho zdroj. Může být vyvoláno např. živelní pohromou, zvířetem, technickou poruchou i jednáním člověka, a to i osobou, která je sama nebezpečím ohrožena. Způsobený následek nesmí být zřejmě stejně závažný (nebo ještě závažnější) než ten, který hrozí.²⁹ Nejedná se o krajní nouzi v případě, když byl ten, komu nebezpečí hrozilo, povinen je snášet.

V této situaci nelze trvat na doslovném výkladu ustanovení o krajní nouzi uvedené v § 2 odst. 2 zákona o přestupcích, protože rozhodnutí osoby jednající v krajní nouzi probíhá v časové tísní a bývá i doprovázeno velkým psychickým vypětím. Tato osoba by mohla velmi snadno zapříčinit způsobení i následku nepatrně závažnějšího, než který by hrozil, ať by tak učinila i v původně dobrém záměru. Poté je otázkou, jak vysoký stupeň společenské škodlivosti jednání takové osoby opravdu vykazovalo.

▪ **Jednání na příkaz**

Odpovědnost vylučuje také jednání na příkaz. Ve smyslu § 6 PřesZ odpovídá podle tohoto zákona za porušení povinností uložených právnické osobě ten, kdo za ni jednal či měl jednat, a v případě, že jde o jednání na příkaz, osoba, která k němu dala příkaz.³⁰ Vzhledem k tomu, že odpovědnost za přestupek je důsledně budována na principu odpovědnosti fyzické osoby, nemůže být za porušení povinností stanovené

²⁹ ČERVENÝ, Zdeněk, ŠLAUF, Václav, TAUBER, Miroslav. *Přestupkové právo - komentář k zákonu o přestupcích včetně textu souvisejících předpisů*, 16. vydání. Praha: Linde Praha, 2009, str. 28-29

³⁰ MATES, P. *Základy správního práva trestního*. 4. vydání, Praha: C. H. Beck, 2008, str. 48

zákonem o přestupcích postihována právnická osoba. Proto nese v takovém případě odpovědnost:

1) ta fyzická osoba, která za ni jednala, resp. jednat měla. Určení toho, kdo je oprávněn za právnickou osobu jednat, je dáno buď zákonem, nebo plyne z vnitroorganizačního předpisu. V případě, že by taková osoba překročila rozsah oprávnění nebo šlo o někoho, kdo vůbec není oprávněn jednat za právnickou osobu, vznikla by mu odpovědnost za přestupek přímo, podle obecných ustanovení;

2) fyzická osoba, která dala k závadnému jednání příkaz. Oprávnění dávat příkaz a povinnost splnit jej plyne z pracovněprávních, případně služebních vztahů. Otázkou je, jak postupovat v případě, kdy zaměstnanec jedná na základě příkazu vedoucího zaměstnance k němuž tento není oprávněn. Zde pak platí, že pokud zaměstnanec nevěděl a ani vědět nemohl, že vedoucí zaměstnanec překračuje meze svých oprávnění, nesl by odpovědnost za přestupek vedoucí zaměstnanec, a to podle obecných ustanovení. Nebude-li tato podmínka splněna, budou za přestupek zřejmě odpovědět oba.³¹

Skutečnost, že bude uplatněna odpovědnost za přestupek proti tomu, kdo jednal (měl jednat) či dal k tomu příkaz, nevylučuje uplatnění odpovědnosti vůči právnické osobě podle příslušných správněprávních předpisů (tj. za delikt právnické osoby nebo delikt smíšené povahy), vzhledem k tomu, že se tu půjde o odpovědnost dvou odlišných subjektů a za různá jednání.³²

Vzhledem k tomu, že pracovní povinnosti jsou zaměstnanci stanoveny právními předpisy, pracovním řádem, pracovní smlouvou nebo pokynem přímo nadřízeného vedoucího zaměstnance a jednotlívým kritériem pro všechny druhy těchto povinností je, že vyplývají z pracovního poměru nebo jiného pracovněprávního vztahu k zaměstnavateli. S odkazem na §6 z.č.200/1990 Sb. zákona o přestupcích a z výše vedeného vyplývá, že jednání zaměstnance: a) který jednal na příkaz (např. nadřízeného vedoucího zaměstnance) je povinen příkaz splnit i v případě, že příkaz je deliktním jednáním (tedy v rozporu se zákonem) přičemž za následek příkazu je odpovědný ten, kdo příkaz vydal, ne ten, kdo příkaz splnil. b) jímž nebyly porušeny

---

³¹ MATES, P. *Základy správního práva trestního*. 4. vydání, Praha: C. H. Beck, 2008, str. 49

³² Rozsudek Nejvyššího správního soudu čj. 4 As 28/2006-65

povinnosti z pracovněprávního vztahu, nemůže být posouzeno jako porušení pracovních povinností.³³

2.3 JINÉ SPRÁVNÍ DELIKTY FYZICKÝCH OSOB

Jsou obsaženy v jednotlivých zákonech z oblasti veřejné správy, které umožňují za tyto delikty postihnout fyzické osoby, pokud jejich protiprávní jednání není výslovně označeno za přešupek. Jednotlivé zákony stanoví skutkové podstaty jiných správních deliktů fyzických osob a sankce za ně, orgány příslušné k jejich projednání a zpravidla také lhůty, v nichž lze delikt projednat a rozpočtové určení výnosu pokut. V řízení se postupuje podle správního řádu. Ve vztahu k přešupkům jsou to delikty speciální. Jsou formulovány pro speciální subjekty (např. delikty zaměstnanců konstruované obvykle jako paralela s delikty právnických osob), v poslední době i pro obecné subjekty. Vůči trestným činům jsou tyto delikty subsidiární. Obecně se vyžaduje zavinění.

2.4 SMÍŠENÉ SPRÁVNÍ DELIKTY

Někdy též nazývané hybridní správní delikty jsou odrazem demokratizačních změn v naší společnosti a v našem právním řádu po listopadu 1989, zejména pak po přijetí zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Jsou to delikty kde je společným spojovacím znakem je charakter vykonávané činnosti jako podnikatelská nebo jiná kvalifikovaná činnost bez ohledu na to zda ji vykonává fyzická osoba nebo právnická osoba. Ten kdo provozuje např. televizní vysílání, rozhlasové vysílání, provádí pojištění, zabývá se dovozem,

---

³³ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 1040/2004

vývozem, prodejem zboží. Dochází zde k míšení obou subjektů a tyto mají i stejné možnosti, následky i sankce.

2.5 DISCIPLINÁRNÍ DELIKT

Jde o delikt se speciálním subjektem, který je ve specifickém, zvláštním právním vztahu k určité instituci, se zvláštními právy a povinnostmi vyplývajícími právě z tohoto vztahu (např. zaměstnanci veřejné správy, soudci, státní zástupci, policisté, vojáci). O těchto deliktech hovoříme potud, pokud o nich rozhoduje vykonavatel veřejné správy nadaný ze zákona disciplinární pravomocí. Chráněným zájmem je zde řádný výkon veřejné služby a s tím související disciplína (tj. vnitřní kázeň a pořádek). Jde v podstatě o delikty úřednictva.

2.6 POŘÁDKOVÉ DELIKTY

Od ostatních se podstatně liší. Jde zde o porušení procesní povinnosti, která může narušit průběh nebo účel nějakého správního řízení (v tomto ohledu hovoříme o tzv. správních deliktech procesních). Jde tedy o kategorii procesního práva. Odpovědný subjekt nesplnil procesní povinnost uloženou zákonem nebo v mezích zákona na základě jiného obecně závazného právního předpisu (nebo konkrétního aktu) stanoveným způsobem a včas. Správní orgán (úřad) tedy uložením pořádkové sankce nutí povinnou osobu k řádnému splnění procesní povinnosti, ač dodatečně (např. neztěžovat nebo nerušit správní řízení). Pro tyto delikty platí princip oportunity (uložení sankce je právem, nikoli povinností).³⁴

---

³⁴ HORZINKOVÁ E., *Přestupky a správní trestání.*, 3. vydání, Praha: Nakladatelství Eurounion, s.r.o., 2003, str. 13

3 SPRÁVNÍ DELIKTY PRÁVNICKÝCH OSOB

3.1 PRÁVNICKÁ OSOBA

Pro pochopení problematiky trestní odpovědnosti právnické osoby je nutné vymezit samotný pojem právnická osoba a zároveň její způsobilost k právním, resp. protiprávním úkonům. I přesto, že právnické osoby vznikaly de facto již ve starověku (římské nadace a korporace), dodnes neexistuje jednotná a obecná definice těchto subjektů. V nejobecnější rovině jsou právnické osoby charakterizovány jako umělé útvary, které jsou odlišné od člověka a které jsou vybavené právní subjektivitou. V procesu tvorby obecné konstrukce právnické osoby sehrálo největší roli období 18. a zejména 19. století, kdy po období dominance přirozeného práva, které omezilo právní subjektivitu pouze na lidské bytosti a odmítlo uvažovat o existenci osob vystupujících i v jiné podobě, sílí tendence pozitivního přístupu. Stoupenci pozitivismu naopak zastávali názor o všemocnosti státu jako tvůrce objektivního práva. Stát zde rozhoduje o tom, koho určí za subjekt práv a povinností, tedy za osobu v právním smyslu.³⁵

Zde se zavinění nemusí zkoumat, neboť není pojmovým znakem tohoto deliktu.

3.2 SPRÁVNÍ DELIKTY PRÁVNICKÝCH OSOB - OBECNĚ

Tento druh správního deliktu lze vymezit jako protiprávní jednání právnické osoby, jehož znaky jsou stanoveny zákonem, za které ukládá správní orgán trestní sankci stanovenou tímto zákonem.

Příčinou zavedení odpovědnosti právnických osob byla zejména velká ekonomická síla, vliv a význam průmyslových a obchodních společností, rozsah jejich práv a povinností, s jejichž výkonem jsou spojena značná rizika a mnohdy i závažná protiprávní jednání. Tresty ukládané fyzickým osobám jednajícím za právnickou osobu jsou často nedostatečné, málo efektivní, nesnadně vyložitelné (obtěžně lze prokázat

---

³⁵ Hurdík, J. *Úvod do soukromého práva*. 2. rozšířené a upravené vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002, str. 123 – 124

individuální odpovědnost jednajících osob, nejsou jasné organizační struktury a stanoveny povinnosti jednotlivců – někdy záměrně, nelze jednoznačně prokázat příčinnou souvislost mezi jednáním jednotlivce nebo jednotlivců a následkem činu, často se na činu podílí různou měrou několik osob, okruh osob jednajících za právnickou osobu se časem mění apod.)

Správní delikt právnické osoby odlišuje od dalších správních deliktů především znak odpovědné osoby. Jako právní subjekt jedná právnická osoba prostřednictvím statutárních orgánů, zaměstnanců, členů apod., kteří plní její úkoly. Subjektem odpovědnosti je právnická osoba jako celek, nikoli její statutární orgány, jednotliví zaměstnanci nebo členové. Ti mohou být subjektem odpovědnosti za přestupek nebo za jiný správní delikt fyzické osoby.

Subjektem deliktu je právnická osoba, je-li deliktně způsobilá. Pojem právnické osoby není v právu definován, občanský zákoník podává jejich výčet a konstatuje, že mají subjektivitu. Za právnické osoby jsou ve smyslu § 18 odst. 2 ObčZ. považovány:

- a) sdružení fyzických nebo právnických osob,
- b) účelová sdružení majetku,
- c) jednotky územní samosprávy,
- d) jiné subjekty, o kterých to stanoví zákon.

Deliktní způsobilost právnické osoby je spojená s její existencí. Vznik právnické osoby upravuje zákon. Pokud se zapisují do obchodního nebo jiného zákonem určeného rejstříku, vznikají dnem účinnosti zápisu do tohoto rejstříku a zanikají dnem výmazu z tohoto rejstříku. Některé právnické osoby mohou vznikat a zanikat přímo ze zákona nebo jiným způsobem, pokud to tak stanoví zákon. Realizace deliktní způsobilosti je možná jenom tak, že právní povinnost poruší fyzická osoba (statutární orgány, jiní zaměstnanci, členové, apod.) a toto porušení se přičte právnické osobě.

Právnické osoby vznikají registračním způsobem, který je charakterizován dvěma základními fázemi (§ 19 ObčZ). V té první dochází ke zřízení právnické osoby

zákonem předpokládaným způsobem (nejčastěji písemnou smlouvou nebo zakládací listinou). V druhé fázi dojde k samotnému vzniku právnické osoby, a to zpravidla zápisem do obchodního nebo jiného zákonem určeného rejstříku (např. nadační rejstřík, registr Ministerstva vnitra České republiky pro evidenci občanských sdružení či politických stran a hnutí, registr Ministerstva kultury České republiky pro evidenci registrovaných církví a náboženských spolků a další). Teprve ode dne účinnosti zápisu mohou právnické osoby nabývat práva a povinnosti. U určitých právnických osob, které vznikají ex lege, má jejich zápis do příslušného rejstříku pouze deklaratorní účinky.

Deliktní způsobilost vzniká a zaniká vznikem a zánikem právnické osoby. Jak probíhá vznik právnické osoby, dochází u většiny právnických osob ve dvou etapách také k jejich zániku (§ 20a ObčZ). Nejdříve dochází ke zrušení právnické osoby, a to zpravidla dohodou, uplynutím doby nebo splněním účelu, pro který byla zřízena, pokud zákon nestanoví jinak. Druhý krok spočívající ve výmazu právnické osoby z příslušné veřejnoprávní evidence, čímž definitivně končí právní subjektivita právnické osoby. V mezidobí mezi zrušením a zánikem právnické osoby obvykle probíhá její likvidace.

Pramenem právní úpravy správních deliktů právnických osob jsou jednotlivé zvláštní zákony. Správní delikty právnických osob v jejich „čisté podobě“ nalezneme v dnešním právním řádu jen ojediněle. Většina zákonů upravuje totiž delikty právnických osob v kombinaci se správními delikty fyzických podnikajících osob.³⁶

3.3 TRESTNÍ ODPOVĚDNOST PRÁVNICKÝCH OSOB

Trestní odpovědnost právnických osob je jednou z nejspornějších otázek trestněprávní teorie. Jedná se o téma mimořádně sporné, kontroverzní. Je tomu tak proto, že trestní odpovědnost právnických osob problematizuje osvědčený systém základních principů kontinentální evropské právní kultury. Ustupuje od zásady individuální trestní odpovědnosti, narušuje staletími uznávanou zásadu evropského

---

³⁶ HENDRYCH, D. *Správní právo. Obecná část*. 7. vydání, Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2009, str. 445

kontinentálního práva, že trestní odpovědnost je odpovědností individuální, je odpovědností fyzické osoby. Trestní právo kontinentálního typu od počátku 19. století počítalo s pachatelem jako osobou fyzickou, tedy bytostí z masa a kostí, bytostí myslící, cítící, mající vůli, nikoliv s bytostmi neviditelnými a nemateriálními.

Zavedení právě trestní odpovědnosti právnických osob je v přímém rozporu se samotnými základy trestní odpovědnosti v kontinentálním systému právní kultury. Zavedení trestní odpovědnosti právnických osob je průlomem do integrity ustáleného klasického systému trestní odpovědnosti a jako každý podstatný zásah do nějakého systému může způsobit jeho oslabení, nestabilitu nebo dokonce jeho zhroucení.³⁷

Platný trestní zákon otázku trestní odpovědnosti právnických osob výslovně neřeší. Pachatelem trestného činu *de lege lata* může být jen fyzická osoba.

Zatímco naše trestní právo je založeno na individuální odpovědnosti fyzických osob (platí klasické pravidlo „*Societa delinquere non potest*“), jiné státy znají také trestní odpovědnost právnických osob. Z kontinentálních států Evropy je trestní odpovědnost právnických osob obsažena například v trestním zákoně nizozemském a francouzském, zvláštní zákon o trestní odpovědnosti právnických osob byl přijat ve Slovinsku, Polsku, Rakousku a jiných státech. Tradiční je ovšem trestní odpovědnost právnických osob v anglosaské právní oblasti, kde se uplatňuje vedle trestní odpovědnosti fyzických osob. V této oblasti jde o institut uznávaný a teoretické diskuze se vedou pouze o volbě nejefektivnější právní úpravy.

Dalším důležitým faktorem ovlivňujícím vývoj správního práva zemí Evropských společenství i komunitárního práva je činnost Evropského soudního dvoru, který ve svých rozhodnutích běžně aplikuje tzv. obecné právní zásady a principy. Tyto obecné zásady právní přitom nejsou obsaženy ani ve zřizovacích smlouvách, ani v sekundárním právu Evropských společenství. Evropský soudní dvůr je dovedil z obecných zásad mezinárodního práva, které jsou společné právním řádům členských států, i zásad plynoucích z uspořádání samotného komunitárního systému.³⁸

---

³⁷ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 3. vydání, Praha: Nakladatelství Linde, a.s. 2008, s. 201

³⁸ SIMON, D. *Komunitární právní řád*. Praha: ASPI, 2005, s. 374-375

3.4 SKUTKOVÁ PODSTATA

Je souhrn typových, objektivních a subjektivních znaků, kterými se od sebe odlišují různé typy deliktů.

Znaky skutkových podstat mají význam jako záruka zákonnosti a prostředek ochrany občanských práv a svobod, neboť rozlišují jednotlivé delikty od sebe.

Znaky skutkových podstat jsou charakterizovány znaky povinnými (obligatorními), které musí existovat u každé podstaty deliktu a znaky nepovinnými (fakultativními).

Mezi povinné (obligatorní) patří:

- Objekt,
- objektivní stránka
- subjekt
- subjektivní stránka

Mezi nepovinné (fakultativní) se vyskytují u skutkových podstat jen některých deliktů a to pokud je zákonem tento znak vyžadován a dokázán.

Do těchto znaků patří:

- způsob provedení
- hmotný předmět útoku
- účinek
- prostředek
- pohnutka
- motiv
- cíl
- místo činu
- doba činu

3.5 OBJEKT

Objektem rozumíme společenské vztahy (např. vlastnické) zájmy a hodnoty chráněné zákonem. Jedná se o takové vztahy, na jejichž ochraně společnosti záleží do té míry, že jejich porušení nebo ohrožení, postihuje trestní sankcí, prostředkem státního donucení.

Zájmy rozumíme takové vztahy států, jiných organizací a jednotlivců (nositelů nebo subjektů zájmů) k osobám věcem a zařízením (objektům zájmů), které vedou subjekty zájmů k tomu, že přikládají objektům význam a věnují jim proto zvláštní pozornost, poškozením objektů zájmů jsou proto poškozeny i jejich subjekty.³⁹

Objekt je nehmotný (abstraktní) pojem a nemohou to být osoby ani věci.

Druhy objektů :

- a) Obecný rodový objekt je nazýván souhrnem všech společenských zájmů chráněných zákonem. Ve správním právu jde o ochranu řádného výkonu veřejné správy nebo řádného výkonu pravomocí a řádného plnění veřejnoprávních povinností.
- b) Druhový je vyjádřen společnými druhovými rysy individuálních objektů správních deliktů. Podle druhového objektu jsou delikty např. v trestním právu rozděleny do jednotlivých hlav zákona.
- c) Individuální objekt deliktu je jednotlivý zájem, k jehož ochraně je to které ustanovení zákona určeno. Určení individuálního objektu je podmínkou pro správnou kvalifikaci deliktu a je nezbytným znakem každé skutkové podstaty.

---

³⁹ SOLNAŘ, V. *Systém čs.trestního práva. Základy trestní odpovědnosti*. Praha: Academica., 1972, str. 114

- d) Konkrétní objekt jsou společenské zájmy, které byly deliktem ohroženy nebo porušeny v konkrétním případě.

3.6 OBJEKTIVNÍ STRÁNKA DELIKTU

Objektivní stránka deliktu je vnější stránka, která se projevuje navenek, je vnímána smysly a charakterizuje způsob spáchání deliktu a jeho následky. Objektivní stránka zahrnuje znaky

obligatorní:

- jednání,
- následek
- příčinný vztah mezi jednáním a následkem neboli kauzální nexus

fakultativní :

- místo a čas jednání
- způsob provedení deliktu
- hmotný předmět deliktu
- účinek

Obligatorní znaky objektivní stránky skutkové podstaty jsou zaneseny do každé skutkové podstaty. Schází-li některý z těchto znaků nejde o delikt. Ostatní znaky jsou nazývány fakultativní z toho důvodu, že existují skutkové znaky deliktů, které splnění těchto znaků nebo jednoho z nich nejsou vyžadovány. Jeli však některý z fakultativních znaků uveden ve skutkové podstatě uvedené přímo v zákoně, stává se tento znak obligatorním.

3.6.1 Jednání

Jednání je projev vůle ve vnějším světě a jednání je nejen konání, ale i opomenutí. Pokud se týká jednání právnické osoby, tato nemůže jednat sama, ale jedná

prostřednictvím fyzických osob oprávněných za právnickou osobu jednat. Správní právo vlastní definici jednání právnické osoby nemá, a proto se použijí ustanovení o jednání právnické osoby podle práva občanského a obchodního, když je jednání fyzických osob právnické osobě přičítáno.

Občanské právo rozděluje jednání právnických osob na jednání osobní a jednání prostřednictvím zástupců.

Osobní jednání v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník v §20 odstavci 1 je uskutečňováno statutárními orgány, které byly za tímto účelem vytvořeny ve zřizovacích dokumentech a které jsou oprávněny jednat ve věcech týkajících se právnické osoby.

V občanském právu kde Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník pod §20 odst.2; upravuje zákonné zastoupení právnických osob: *„Za právnickou osobu mohou činit právní úkony její zaměstnanci a členové, pokud je to stanoveno ve vnitřních předpisech právnické osoby nebo je-li to vzhledem k jejímu pracovnímu zařazení obvyklé. Překročí-li tyto osoby své oprávnění, vznikají práva a povinnosti právnické osobě jen pokud se právní úkon týká předmětu činnosti právnické osoby a jen tehdy, jde-li o překročení, o kterém druhý účastník nemohl vědět.“* Občanský zákoník v hlavě III upravuje pojem zastoupení, kdo může být zástupcem, a vyjmenovává druhy zastoupení na Zákonné zastoupení a zastoupení na základě plné moci. Přičemž zastoupení na základě plné moci v § 31 odst. 1 Občanského zákoníku lze právnickou osobu zastoupit osobou fyzickou, fyzickou osobu právnickou a nakonec i právnickou osobu jinou osobou právnickou. Přičemž lze plnou moc udělit více zmocněncům a to výhradně písemnou formou. Při zastupování podle § 32 Občanský zákoník jedná zástupce jménem zmocnitele na základě zmocnění v mezích oprávnění, pokyny dané zmocněnci, které nevyplývají z plné moci, nemají vliv na právní účinky jednání, ledaže by byly známé osobám, vůči kterým zmocněnec jednal. Podle § 33 odstavec 1 zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník stanoví: *„Překročil-li zmocněnec své oprávnění vyplývající z plné moci, je zmocnitel vázán jen pokud toto překročení schválil. Neoznámí-li však zmocnitel osobě, se kterou zmocněnec jednal, svůj nesouhlas bez zbytečného odkladu po tom, co se o překročení oprávnění dozvěděl, platí, že překročení schválil.“*

V obchodním právu je stejně jako v občanském právu možné dělit dvě části. První část je jednání na základě zastoupení vzniklé přímo ze zákona a druhá část je zastoupení smluvní, které vzniklo na základě dohody o plné moci. Pokud porovnáme zákonné zastoupení Obchodního zákoníku v § 15 a § 16 s Občanským zákoníkem § 20 dojdeme k výrazným rozdílům. Dle Obchodního zákoníku § 15 a § 16 je zmocněn ke všem úkonům každý kdo byl při provozování podniku pověřen určitou činností, k nimž při této činnosti běžně dochází. Pokud tito zástupci překročí své zmocnění vázán, jen jestliže o překročení třetí osoba nevěděla a s přihlédnutím ke všem okolnostem případu vědět nemohla. Dále podnikatele zavazuje i jednání jiné osoby v jeho provozovně, nemohla-li třetí osoba vědět, že jednajícím osobou k tomu není oprávněna.

V oblasti obchodního práva je upraveno zastupování v dílu (hlavě) IV § 13, s tím, že právnická osoba jedná statutárním orgánem nebo za ní jedná zástupce. Vedoucí organizační složky podniku, který je zapsán do obchodního rejstříku (i odštěpný závod, i organizační složka), je zmocněn za podnikatele činit veškeré právní úkony týkající se této složky. Dle § 85 Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. Statutární orgán veřejné obchodní společnosti oprávněný za právnickou osobu jednat jsou všichni společníci. Společenská smlouva může stanovit, že statutárním orgánem jsou pouze někteří společníci nebo jeden společník. Je-li statutárním orgánem více společníků, je oprávněn jednat jménem společnosti každý z nich samostatně, nestanoví-li společenská smlouva jinak. Dle § 101 Obchodního zákoníku jsou Statutárním orgánem komanditní společnosti komplementáři. Pokud ze společenské smlouvy nevyplývá něco jiného, je každý komplementář oprávněn jednat jménem společnosti samostatně. Dle § 133 Obchodního zákoníku. Statutárním orgánem společnosti s ručením omezeným je jeden nebo více jednatelů. Je-li jednatelů více, je oprávněn jednat jménem společnosti každý z nich samostatně, nestanoví-li společenská smlouva nebo stanov y jinak. Dle § 191 Obchodního zákoníku. Statutárním orgánem akciové společnosti je představenstvo, které řídí činnost společnosti a jedná jejím jménem. Představenstvo rozhoduje o všech záležitostech společnosti, pokud nejsou tímto zákonem nebo stanovami vyhrazeny do působnosti valné hromady nebo dozorčí rady. Nevyplývá-li ze stanov něco jiného, za představenstvo jedná navenek jménem společnosti každý člen představenstva. Členové představenstva, kteří zavazují společnost, a způsob, kterým tak činí, se zapisují do obchodního rejstříku. Dle § 243 Obchodního zákoníku. Statutárním orgánem družstva

je představenstvo, které řídí činnost družstva a rozhoduje o všech záležitostech družstva, které nejsou tímto zákonem nebo stanovami vyhrazeny jinému orgánu.

Statutárnímu orgánu vzniká oprávnění jednat již v době řádného ustanovení i před samotným zapsáním do Obchodního rejstříku, kdy zápis do Obchodního rejstříku je zákonnou podmínkou. Rozsah oprávnění statutárního orgánu jednat jménem právnické osoby je neomezený.

Smluvní zastoupení v obchodním zákoníku, které vymezuje také práva zastupovat podnikatele (tedy jak fyzickou, tak i právnickou osobu) ke všem právním úkonům, při nichž dochází při provozu podniku, i když se k nim vyžaduje jinak zvláštní plná moc, je nazývána prokurou. Omezení prokury vnitřními pokyny nemá právní následky vůči třetím osobám. Osoba, které byla udělena prokura, je nazývána prokuristou, který je zmocněn ke všem právním úkonům při provozu podniku s výjimkou oprávnění zcizovat a zatěžovat nemovitosti, pokud ovšem toto oprávnění není v plné moci výslovně zahrnuto. Prokuristou se stává pouze osoba fyzická a vznik prokury musí být zapsán v obchodním rejstříku.

3.6.2 Následek

Následek vznikne při ohrožení nebo porušení hodnot, které jsou objektem deliktu. Následek mají všechna protiprávní jednání, i když jako znak skutkové podstaty nebývá vždy uveden. Toto vychází z povahy správního deliktu, kde už samotný fakt protiprávního jednání je zpravidla dán i jeho následek, protože porušením právní povinnosti je porušen i zájem společnosti a bývá také zájem konkrétních osob, který má být zajištěn právě splněním dané povinnosti.⁴⁰

Následek by mohl být i v ohrožení chráněných hodnot a zájmů jako například ohrožení nezávadnosti podzemní vody. Může být i v jejich porušení jako například způsobení úhynu chráněného živočicha. Deliktem ohrožení je myšleno reálné bezprostřední nebezpečí vzniku poruchy, jakosti, nezávadnosti atp. Takovéto rozdělení

---

⁴⁰ MATES, P. *Základy správního práva trestního*. 4. vydání, Praha: C. H. Beck, 2008, str. 142

je významné pro kvalifikování protiprávního jednání a také současně pro zjištění chvíle dokonání činu. Při vyměřování trestu je závažnost a rozsah následku hlavním hlediskem. Následek je tedy možné dělit podle příčiny vzniku. Následek z:

- porušení hodnot zájmu
- ohrožení hodnot zájmu

U přestupků a to fyzických či právnických osob je ve výrokových ustanovení uváděna věta jako pokud ohrozil .... zájem, provoz, činnost, atp. a u poruchových .... nesplnil, porušil, znemožnil, prováděl, neoprávněně provozoval, atp.

Další možné dělení je zda byl způsoben následek:

- základní
- těžší

Skutkové podstaty vycházejí zpravidla pouze ze způsobení základního následku. Výjimečně rozlišují ještě tzv. těžší následek (např. poškození zdraví osob nebo vznik epidemie podle zák. č. 258/200 Sb., o ochraně veřejného zdraví, získání prospěchu přesahujícího 5 000 000 Kč nebo způsobení škody přesahující uvedenou částku podle zák. č. 69/2006 Sb.).⁴¹

Pokud porovnáme následek ve správním právu s následkem v trestním právu pak se dá říci, že detailnější rozdělení následků je obsaženo v trestním zákoníku, kde následek je dělen na:

- následek, jako základní znak skutkové podstaty
- těžší následek jako těžší ohrožení poruchu, např. těžkou újmu na zdraví,
- škodlivý následek, má význam jehož zamezení nebo napravení je podmínkou beztrestnosti z důvodu účinné lítosti
- zvláště těžký následek je jednou z podmínek uložení výjimečného trestu
- těžko napravitelný následek je jednou z podmínek uložení výjimečného trestu

U majetkových deliktů má zvláštní význam způsobení výše škody, jejichž výše jsou uvedeny v ustanovení § 138 trestního zákoníku a to škoda nikoli nepatrná; nikoli malá; větší; značná; škoda velkého rozsahu.

---

⁴¹ MATES, P. *Základy správního práva trestního*. 4. vydání, Praha: C. H. Beck, 2008, str. 142

3.6.3 Příčinný vztah

Příčinný vztah musí být mezi jednáním a následkem deliktu. Pokud příčinný vztah chybí, odpovědnost deliktu zaniká. Příčinou je každý jev, bez něhož by jiný jev nenastal, resp. nenastal způsobem, jakým nastal. Toto vymezení je uvedeno podle metody teorie podmínky. Vymezení příčin a následků je příliš široké a proto se realita zjednodušuje a uměle se izolují jen určité příčiny a následky. V tomto případě hovoříme o zásadě umělé izolace jevů. V případě teorie gradace příčinné souvislosti se hovoří o rozlišujících se příčinách dle relativního vlivu na způsobený následek

3.7 SUBJEKT

Subjekt je znak skutkové podstaty, který charakterizuje pachatele deliktu. Pachatelem je osoba fyzická nebo právnická, která svým jednáním naplnila všechny znaky skutkové podstaty deliktu. Pokud hovoříme pouze o právnických osobách, musí se jednat o osobu v právním slova smyslu, a ne proti tomu, kdo právnickou osobou z hlediska práva není, tedy musí být zapsána v obchodním rejstříku nebo vznikají a zanikají přímo na základě zákona.

Občanský zákoník právnickou osobu rozlišuje na sdružení fyzických nebo právnických osob, účelová sdružení majetku, jednotky územní samosprávy, a jiné subjekty o kterých to stanoví zákon.

Do sdružení fyzických a právnických osob patří například obchodní společnosti, družstva, samosprávná sdružení, občanská sdružení, politické strany a hnutí, církev a náboženská hnutí, zájmová sdružení atd.

Do účelových sdružení majetku jsou zahrnuty nadace a nadační fondy zák.č.227/1997 Sb. Do jednotek územní samosprávy patří obec, kraj.

Jiné subjekty (státní podniky, státní příspěvkové organizace, atd.).

Za odpovědnou osobu může být odpovědna pouze právnická osoba, která má deliktní způsobilost a zároveň je schopna povinnost, ke které se skutková podstata deliktu vztahuje, porušit.

V současné právní úpravě trestního zákoníku, sama právnická osoba není trestně odpovědná. Trestní právo spočívá pouze na zásadě individuální odpovědnosti, a nezná kolektivní odpovědnost, nezná ani odpovědnost za cizí vinu, nezná jak uvedeno výše odpovědnost právnických osob. Vychází se z toho, že právnická osoba nemá vůli, bez vůle není viny a tedy ani trestní odpovědnost. Nezbývá tedy nic jiného než, že u deliktního jednání právnických osob je nutno z trestně právního pohledu zjišťovat zda právní odpovědnost za právnickou osobu neporušila či neohrozila konkrétní osoba fyzická, takzvaně uvnitř osoby právnické. Tedy v každé právnické osobě je odpovědný, jak výše uvedeno, statutární orgán. Ve veřejné obchodní společnosti, kde statutárním orgánem jsou jmenováni společníci- de facto jednotlivé fyz. osoby, v komanditní společnosti statutárním orgánem je to komplementář, což je taktéž fyz. osoba, u společnosti s ručením omezeným je jednatel či jednatele tedy fyz. osoby, tedy osoby, které nesou samostatnou odpovědnost za své protiprávní jednání. Bude ovšem obtížné identifikovat osobní odpovědnost v akciové společnosti a v družstvu, neboť v těchto subjektech vystupuje představenstvo. Naplní-li tyto osoby svým jednáním všechny znaky skutkové podstaty, nesou odpovědnost za následky svého jednání.

V případech kdy osoba právnická má určitou povinnost ze zákona a výkon této povinnosti přeneše na jinou fyzickou či právnickou osobu smluvním ujednáním (např. i s úmyslem se vyhnout plnění) je sice možné, ale právní odpovědnost prvotní osoby za plnění je nepřenositelná.

Určitý problém nastává u osob veřejného práva, které se podílejí na výkonu veřejné moci a z toho důvodu podléhají zvláštnímu veřejnoprávnímu režimu. Jedná se především o osoby, které jsou zřízeny přímo zákonem a jsou pověřeny výkonem jednoho či více úkolům veřejné správy. Tyto osoby se rozlišují na osoby, které vykonávají veřejnou správu a osoby na které je veřejná správa vykonávána. U osob, které vykonávají veřejnou správu (tzv. režim vrchnostenské správy) se zpravidla zastává názor, že tyto osoby by odpovědnost za správní delikt mít neměly, avšak osoby na které jsou normy adresovány, byť i jen částečně, by měly mít právní odpovědnost za správní delikt.

Samostatnou otázkou je právní odpovědnost státu za správní delikt. Zpravidla se zastává názor, že stát jehož právem je trestat, nemůže být zároveň sám sebou trestán. Avšak odpovědnost státu nezaniká z pohledu odpovědnosti za škodu vzniklou

nezákonným či nesprávným rozhodnutím, úředním postupem, a to nejen mezi jednotlivými vykonavateli veřejné správy navzájem, ale i navenek, které řeší samostatné normy o odpovědnosti, (např. zák. č. 101/2000 Sb. Zákon o ochraně osobních údajů, zák. č. 634/1992 Sb. O ochraně spotřebitele, zák.č. 412/2005 o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, zákon č. 114/1992 Sb. O ochraně přírody a krajiny atd. atd.).

V návrhu zamítnutého zákona o trestní odpovědnosti právnických osob jako možných subjektů trestního práva, byly uvedeny všechny právnické osoby jak české tak i zahraniční kde však zároveň byly vymezeny vymezené výjimky, které by nebyly trestně odpovědné jako Česká republika, Česká národní banka, územní samosprávné celky. Nebyla by však vyloučena trestní odpovědnost právnických osob při jejichž činnosti, na které se tyto vyjmenované výjimky (Česká republika atd.) podílejí, nebo které s majetkem České republiky a územních samosprávných celků hospodařili či spravovali.

3.8 SUBJEKTIVNÍ STRÁNKA

Obligatořním znakem skutkové podstaty správního deliktu právnické osoby není zavinění.⁴² K vyvození odpovědnosti tedy postačí samotný fakt porušení nebo nesplnění povinností stanovených zákonem nebo uložených na jeho základě. Tato odpovědnost, někdy označovaná jako absolutní, s sebou vždy přináší riziko nepřiměřené tvrdosti a možné nespravedlnosti (též proto, že často není upravena možnost upuštění od potrestání, uplatňuje se zásada legality stíhání apod.).⁴³

Subjektivní stránkou deliktu je takzvanou vnitřní stránkou, která se týká psychického stavu pachatele. U trestných či přestupkových deliktů je nejvýznačnějším tedy povinným znakem (obligatořním) subjektivní stránky deliktu je zavinění a to

---

⁴² Srov. např. poř. č. 348, Sb. NSS, 2004, č.11

⁴³ MATES, P. *Základy správního práva trestního*. 4. vydání, Praha: C. H. Beck, 2008, str. 145

úmyslné a nedbalostní a nepovinným (fakultativním) znakem je pohnutka, účel a cíl, tedy znaky které jsou podmínkou pouze u některých deliktů.

Zavinění bylo vybudováno na dvou složkách, a to vědění a vůli:

- Vědění je vnitřní (psychický stav pachatele k určitým skutečnostem, které zakládají deliktní jednání. A to vědomé, které představuje vnímání odrazu předmětů a jevů pomocí smyslových orgánů nebo které byly vnímány v dřívější době popřípadě k nimž pachatel došel úsudkem.
- Vůle je nejen chtění, ale i srozumění se s určitými skutečnostmi, nebo následkem.

V případě odpovědnosti právnické osoby ve správním deliktu se zavinění zásadně nevyžaduje. Pokud bychom tedy srovnávali trestní nebo přestupkové delikty se správním deliktem právnické osoby, došli bychom k překážce, kde zavinění je vnitřním psychickým stavem pachatele k protiprávnímu jednání a jeho následku, a tedy těžko bychom asi právnické osobě prokazovali takovéto zavinění. Pokud právnická osoba poruší povinnosti je to často sledem rozhodnutí více jednotlivců. Právnická osoba se neustále vyvíjí a její struktura a sní spojení pracovníci měnit, taktéž je to s prokazováním o podílu odpovědnosti jednotlivých pracovníků s ohledem na jejich zařazení a nadřízenosti a podřízenosti vztahů.

Na základech vědění a vůle byly stanoveny formy úmyslné a nedbalostní, přičemž:

Úmyslné jednání je opět rozděleno na úmysl přímý a úmysl nepřímý.

- Úmysl přímý pachatel věděl, že svým jednáním poruší nebo ohrozí zájem chráněný zákonem a chtěl takové porušení způsobit.
- Úmysl nepřímý, kdy pachatel věděl, že může svým jednáním porušit či ohrozit zájem chráněný zákonem a v případě, že jej poruší byl s tím srozuměn.

Nedbalostní jednání je rozděleno na nedbalostní vědomé a nevědomé

- Vědomé pachatel věděl, že může porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení či ohrožení nezpůsobí.
- Nevědomé pachatel nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit ač o tom vzhledem k okolnostem a ke svým osobním poměrům vědět měl a mohl.
- Pro oba druhy nedbalostního jednání chybí složka vůle, že pachatel nechce způsobit následek ani není srozuměn s tím, že jej způsobí.

Fakultativní znaky avšak jestliže je samotný fakultativní znak znakem skutkové podstaty konkrétního deliktu a je třeba jej prokázat ve skutku k naplnění skutkové podstaty, stává se znakem povinným.

- Pohnutí může být okolností polehčující či přitěžující
- Účel
- Cíl

U správních deliktů právnických osob v současné době nelze hovořit o tom, že právnická osoba má vůli nebo vědomí o jednotlivých složkách zavinění. Proto je česká právní úprava založena na zásadě odpovědnosti právnické osoby, kdy v subjektivní stránce skutkové podstaty správního deliktu znak zavinění není obligatorním znakem.

Odpovědnost právnických osob lze dělit na několik částí a to na:

- odpovědnost absolutní nepřipouštějící existenci objektivních důvodů (liberačních);
- odpovědnost objektivní s možnou existencí objektivních důvodů, které mohly nastat;
- Odpovědnost subjektivní při presumpci zavinění a kdy zavinění je předmětem dokazování.

V převážné míře se v českém právním právu u právnických osob vychází z odpovědnosti objektivní, a v případě, že se prokáže liberační důvod je právnická osoba zproštěna odpovědnosti za správní delikt.

Avšak některé normy využívají i odpovědnost subjektivní společně s odpovědností za zavinění. Např. zák. č. 143/2001 Sb o ochraně hospodářské soutěže v § 22 odst. 1 a odst. 2.

- ... kdo *zaviněně* neposkytne úřadu ve stanovené lhůtě.....
- Úřad může soutěžitelům uložit pokutu..... jestliže *úmyslně nebo z nedbalosti* porušili zákazy stanovené.....

3.9 ZÁNIK TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSOB

Okolnosti vylučující protiprávnost v právní úpravě správních deliktů právnických osob nejsou výslovně upraveny. Uplatnění okolností vylučující protiprávnost vyplívají z obecných právních principů, které lze dovést výkladem příslušných ustanovení zvláštních zákonů popřípadě použitím analogie (v tomto případě je přípustná z důvodu, že podmínky odpovědnosti pouze zužuje). Správní orgán rozhodující o uložení trestu za správní delikt musí zásadně přihlížet k okolnostem, které protiprávnost sankcionovaného jednání vylučují a způsobují, že jednání vykazující znaky správního deliktu není protiprávní (a tedy není deliktem), např. ke skutečnostem zakládajícím krajní nouzi, nutnou obranu, výkon práva, a povinností, svolení poškozeného apod.⁴⁴

U právnických osob je vyloučeno se dovolávat uplatnění odpovědnosti všech typů okolností vylučujících protiprávnost ve správním právu týkajících se fyzických osob v případě např. nutné obrany, oprávněného použití zbraně), V úvahu naopak přichází pro právnické osoby např. plnění zákonné povinnosti, krajní nouze, výkon oprávnění.

---

⁴⁴ Viz k tomu rozsudek poř.č. 396, SJS 1999, č.3; poř.č.428, SJS 1999, č6; poř. č.1338, Sb.NSS 2007, č.10

Jedná se o okolnosti, které nastanou dodatečně po spáchání deliktu, ale dříve, než je o něm pravomocně rozhodnuto a které způsobují jednou provždy zánik práva na potrestání pachatele.

Trestní zákon uvádí jako důvody zániku trestní odpovědnosti:

- účinnou lítost
- promlčení odpovědnosti
- udělení amnestie
- smrt pachatele nebo zánik právnické osoby

Pokud porovnáme se správním právem, kde platí důvody zániku trestní odpovědnosti:

- uplynutí doby
- smrt, resp. zánik odpovědné osoby.

3.9.1 Uplynutí doby

Ve zvláštních zákonech jsou uvedeny lhůty, kde s jejím uplynutím zaniká trestní odpovědnost za správní delikt. Lhůty které jsou v těchto zákonech uvedeny jsou prekluzivní, kde se jejich běh nestaví ani nepřerušuje. Jelikož se jedná o prekluzivní hmotněprávní lhůtu pro postih za spáchaný správní delikt, není možné dovolávat se předpisu upravující běh procesních lhůt, ani tak předpisu upravujícího vztahy zcela jiné.⁴⁵ Časové omezení postihu má důvod procesní a to uplynutím delšího časového úseku se oslabuje spolehlivost a síla důkazních prostředků. Časové omezení postihu má i důvod materiální a to takový, že pouze včasným uložením sankce lze dosáhnout jejího účelu, protože pokud je sankce uložena až po dlouhé době pak ztrácí funkci generální i individuální prevence.

Pokud je stanovena lhůta pro uložení pokuty, může to vyvolávat pochybnost o tom, zda rozhodnutí o pokutě má být v této lhůtě vydáno, oznámeno nebo má nabýt

---

⁴⁵ Srov. poř. č. 939, SJS 2002, č.2

právní moci. Uložením pokuty je okamžik, kdy účastníku řízení vznikne právní povinnost rozhodnutí se podrobit a pokutu zaplatit, ta nastává teprve materiální právní mocí rozhodnutí o uložení pokuty, protože teprve tímto okamžikem je správním aktem dotčena právní sféra delikventa. Za „uložení pokuty“ nelze proto považovat nepravomocné rozhodnutí správního orgánu I. stupně. Smyslem ustanovení je stanovit prekluzivní lhůtu, po jejímž marném uplynutí nelze osobu, která se dopustila správního deliktu, postihovat. Lhůta jednoho roku je v souladu i s nejdelšími lhůtami pro rozhodování ve správním řízení (§ 49 SpŘ) a umožňuje i s přiměřenou rezervou řízení provést a dokončit u správních orgánů obou stupňů.⁴⁶

3.9.2 Zánik právnické osoby

Důvodem zániku trestnosti deliktu je taktéž i možný zánik právnické osoby do doby samotného rozhodnutí správního orgánu nebo v jeho průběhu. Přičemž rozhodnutí o sankci za správní delikt nepřechází odpovědnost na právního nástupce a nelze sankci uložit právnímu nástupci a to i kdyby přejímal všechna práva a povinnosti v okamžiku zániku svého existujícího právního předchůdce. Tato možnost může u právnických osob vést k rozhodnutí o zániku, než aby čelily rozhodnutí správního orgánu o uložení sankce.

3.9.3 Účinná lítost

V právní úpravě pro zánik trestnosti správního deliktu právnických osob bychom hledali účinnou lítost marně, avšak náprava následků nebo zamezení deliktů může být

---

⁴⁶ Srov. poř. č. 317, SJS, 1998, č.14

hlediskem pro výměru sankce nebo může být i rozhodnuto o upuštění od uložení sankce.

Návrh zákona obsahuje i ustanovení o účinné lítosti, tzn. ustanovení, na základě kterého trestní odpovědnost právnické osoby zaniká, jestliže tato dobrovolně upustila od dalšího jednání a odstranila nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému tímto zákonem, anebo škodlivému následku zamezila nebo škodlivý následek napravila, nebo učinila státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu o trestném činu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému tímto zákonem, mohlo být ještě odstraněno nebo škodlivému následku trestného činu mohlo být ještě zabráněno. Ustanovení o účinné lítosti tak předpokládá specifické podmínky zániku trestní odpovědnosti právnické osoby, při kterém se před trestní odpovědností upřednostňuje reparativní a restituční aktivita právnické osoby.⁴⁷

---

⁴⁷ *Trestní odpovědnost v českém právu a připravované změny část 4*. Epravo.cz [online], [cit. 25. dubna 2011]. Dostupný z World Wide Web: <http://www.epravo.cz/top/clanky/trestni-odpovednost-v-ceskem-pravu-a-pripravovane-zmeny-cast-4-28504.html?mail>

4 SPRÁVNÍ TRESTÁNÍ

Trestání je rozhodování o vině a trestu za porušení práva. Trestání se v českém právním řádu dělí na trestání soudní a trestání správní. Trestná jednání či jinými slovy protiprávní jednání jsou správní delikty – tedy trestné činy a správní delikty – tedy přestupky a jiné správní delikty.

Rozdíl mezi správním a soudním deliktem má podstatný význam ve směru objektu deliktu, kdy u správních deliktů jde o řádný výkon veřejné správy a u soudních deliktů jde o ochranu osobnosti člověka, jeho práv a svobod. Přičemž těžší delikty spadají do soudní činnosti a lehčí do správní pravomoci z důvodu rozdílného typového stupně společenské nebezpečnosti.

Správní trest jako prostředek státního donucení zasahuje velmi často citelně do majetkových a jiných práv subjektů a může tím však také vyvolat i jiné negativní následky. A proto se zde uplatňuje zásada subsidiarity trestního postihu, čímž je vyjádřen požadavek omezit trestání na případy, kdy je to odůvodněno závažností a společenskou nebezpečností protiprávního jednání, kdy je nezbytný zásah příslušných orgánů a kdy nedostačují jiné prostředky a nástroje.

Správní trest je poslední řešení, neboť plnění právních povinností ve veřejné správě lze zajistit i jinými způsoby než správními tresty, včetně využití odpovědnostních mechanismů jiných právních odvětví např. práva občanského, pracovního, finančního.

Správní trestání vůči fyzickým a právnickým osobám je založeno na základních zásadách kromě již uvedené zásady subsidiarity:

- Zásada legality uplatňování státní moci v mezích a způsobem stanovených zákonem
- Zásada rovnosti před zákonem všech účastníků řízení
- Zásada presumpce nevinu v trestním řízení
- Zásada zákazu retroaktivity norem trestního práva správního

4.1 SANKCE A OCHRANNÁ OPATŘENÍ

Základním problémem sankcionování právnických osob je vymezení účelu sankcionování. Platný český trestní zákon v ustanovení § 23 o účelu trestu ve vztahu k osobám fyzickým stanoví, že účelem trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život, a tím výchovně působit i na ostatní členy společnosti. Takto vymezený účel trestu lze pochopitelně vůči právnickým osobám vztáhnout jen částečně, protože stěží lze hovořit o tom, že účelem sankcionování právnických osob je snaha vychovat je k tomu, aby právnické osoby vedly řádný život. Samozřejmě, že účelem sankcionování právnických osob může být i náprava právnické osoby v tom smyslu, aby se stala řádným korporátním subjektem. V obecné rovině hovoříme-li o účelu sankcí právnických osob, lze vycházet z toho, že zásadně je kladen důraz na ochranu společenských zájmů a současně je výrazně potlačena jejich resocializační funkce.⁴⁸

Problematika sankcí, které lze ukládat právnickým osobám – nehledě k tomu, zda ve správním či trestním řízení – je jedním z významných faktorů, které spoluurčují výsledky reformních snah, jimiž zákonodárci různých zemí odpovídají na společenský význam právnických osob. Rostoucí úloha právnických osob v životě moderní společnosti s sebou přináší i negativní důsledky, kterým se zákonodárci snaží zabránit i změnou předpisů upravujících jejich fungování. Prostředkem, který je pro toto regulační úsilí státu vhodný – nikoliv však jako prostředek primární, je i trestní právo, mající současně alternativy v novém vymezení správní odpovědnosti za deliktní jednání, či v různých kvazitrestních řešeních.⁴⁹

Cílem odpovědnosti právnických osob podle veřejného práva by mělo být předcházet protiprávnímu jednání tím, že budou právnické osoby pod hrozbou sankce motivovány k přijetí vhodných vnitřních regulačních procesů, které zajistí účinný dohled vedení nad jednáním zaměstnanců. Náklady právnické osoby spojené

---

⁴⁸ ŠÁMAL, P., *Trestní odpovědnost právnických osob de lege lata a de lege ferenda v České republice*, in KRATOCHVÍL, V., Löff, M., *Hospodářské trestní právo a trestní odpovědnost právnických osob*, Brno: Masarykova univerzita, 2003, str. 175

⁴⁹ VANÍČEK, D., *Trestní sankce ukládané právnickým osobám*. Trestní právo, ročník 11, č. 7 – 8, Praha: LexisNexis CZ, 2006, str. 12 – 19

s porušením práva by měly být vyšší, než jsou náklady spojené s jeho dodržováním. Trestní nebo správní právo může posloužit jako vhodný regulační nástroj k dosažení cíle prevence protiprávního jednání, vytváří-li vhodným způsobem takové náklady.⁵⁰

V evropské právní praxi můžeme rozlišit v zásadě dva způsoby sankcionování právnických osob ve státech, ve kterých je zavedena pravá trestní odpovědnost právnických osob. Existuje dlouhá řada států, ve kterých je jedinou sankcí peněžitá sankce (pokuta), například Nizozemí, Dánsko, Finsko, Rakousko, Švýcarsko a jiné státy, přičemž právní úprava je rozličná, pokud jde o výši i způsob ukládání.⁵¹

Problematika sankcí ukládaných právníkům osobám je neoddelitelnou součástí právní úpravy trestní odpovědnosti právnických osob či reformy jejich postihu v oblasti správního práva, avšak nejedná se jen o otázku, jaké sankce použít, ale o celou řadu složitých právních otázek, které vyvolávají často polemiku.

Stávající česká právní úprava odpovědnosti právnických osob za tzv. jiný správní delikt má řadu vážných nedostatků (včetně omezeného rejstříku sankcí) a je „zralá“ k provedení zásadního reformního kroku. Otázka sankcí, jež je možno právníkům osobám ukládat, je tak navýsost významná i v českém právu. Maje na paměti potřebu efektivního sankcionování, lze soudit, že případný reformní počín v oblasti odpovědnosti právnických osob za veřejnoprávní delikt by měl rozhodně vést k zavedení diferenciovaného katalogu sankcí, ať již správních či trestních.⁵²

▪ **Podsystemy sankcí**

Peněžité a majetkové sankce - tyto nepostihují přímo svobodu právnícké osoby, může se jednat o peněžitou záruku za realizaci slibu nápravy (recognisance), pokutu, nařízení k vydání prospěchu získaného jednáním, za které je udělován trest, navrácení do původního stavu, či náhradu škody, odnětí výhod (státní zakázky, dotace), propadnutí jmění právnícké osoby nebo jeho části.

---

⁵⁰ KAVĚNA, M., *Trestní odpovědnost právnických osob ve vybraných státech EU*. Praha: Parlament České republiky. Parlamentní institut. Studie č.5 270, 2007, str.3

⁵¹ JELÍNEK, J., *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde Praha a.s., 2007, str. 153

⁵² VANÍČEK, D., *Trestní sankce ukládané právníkům osobám*. Trestní právo, ročník 11, č. 7 - 8, Praha: LexisNexis CZ, 2006, str. 12 - 19

Sankce strukturální - tj, sankce omezující svobodu činností právnické osoby – zákazy činnosti či jiná obdobná omezující nařízení a odnětí povolení, nucená správa (řízení právnické osoby soudem určeným subjektem – tedy nahrazení činností, jež jinak vykonává statutární či jiný orgán právnické osoby), dozor (kontrola těch činností právnické osoby, v jejichž rámci došlo ke spáchání trestného činu při zachování působnosti orgánů právnické osoby), příkaz k prodeji podniku, jmění či jiné podstatné majetkové součásti právnické osoby podnikatele (tj. nikoliv jeho propadnutí ve prospěch státu – opatření typické v antitrustovém právu), soudní zrušení a likvidace právnické osoby.

Ostatní prostředky - třetí skupinu nelze nazvat systémem, neboť jí chybí vnitřní jednotka, kterou bylo možno pozorovat u předchozích dvou subsystému. Jde o ostatní prostředky použitelné při trestání právnických osob, pro které je charakteristické, že jejich represivní působení je malé a mají spíše restorativní charakter – charakter peněžité i strukturální sankce. Sankce zaměřené k preventivnímu působení prostřednictvím negativní publicity (stigmatizující sankce) – pokárání, varování (kvalifikovaná výstraha upozorňující na následky obdobného budoucího porušení povinností), odsouzení s upuštěním od potrestání (de facto je to vlastně alternativa potrestání, nikoli alternativní sankce), pokuty neznamenající podstatnou majetkovou újmu či jinak konstruované (např. pokuty zamýšlené jako zpráva vůči věřitelům a obchodním partnerům), zveřejnění odsuzujícího rozhodnutí apod.

Sankce kombinované – např. různé formy dohledu, kde jsou v rámci dohledu současně ukládána opatření mající samostatně charakter majetkové nebo strukturální sankce. Mezi sankce kombinované lze řadit i obecně prospěšné práce (tj. povinnost provést společensky prospěšnou činnost či takovou činnost financovat). Konečně je možné to, aby byla právnické osobě uložena i povinnost zveřejnění informací, které umožní poškozeným domáhat se náhrady škody individuálně, například i v civilním řízení – toto opatření neznamená primárně majetkovou újmu, má spíše podobu újmy na pověsti, jeho sekundární finanční dopady jsou však také eventualitou s níž je nutno kalkulovat.⁵³

---

⁵³ VANÍČEK, D., *Trestní sankce ukládané právnickým osobám*. Trestní právo, ročník 11, č. 7 - 8, Praha: LexisNexis CZ, 2006, str. 12 - 19

4.1.1 Pokuta

Pokuta je základním prostředkem při trestání právnických osob. Jedná se o nezastupitelný prostředek v systému sankcí ukládaných právnickým osobám, ale na druhou stranu nejde o všelék, neboť její efektivita není vždy zaručena, například pouhé zvyšování pokut až do drastické výše není zárukou skutečného potrestání právnické osoby.

Klíčovou otázkou ukládání pokut právnickým osobám je otázka určení jejich výše – pochopitelně základním faktorem bude míra zavinění (vina), následek deliktu a ostatní okolnosti deliktu, ale jako žádoucí pro stanovení výše pokuty se může jevit i promítnutí ekonomické síly právnické osoby, například ve vazbě na její jmění. Jiné právní úpravy hovoří pouze o násobku pokuty, kterou lze uložit fyzické osobě, zde je pochopitelně taktéž zpravidla promítnuto například příjmové kritérium. Vazba pokuty na skutečnou ekonomickou sílu právnické osoby možná dovolí nalézt takovou pokutu, která bude citelnou sankcí, avšak ještě nikoliv likvidační, takovéto pokuty mohou u ekonomicky silných subjektů být skutečně vysoké a mnohem vyšší než v případě pevně ohraničených výměr, ale ani toto nemusí být zárukou efektivního trestu.

Pro velké a ekonomicky silné subjekty není problém snést i velmi vysoké pokuty, byť to může znamenat ztrátu pro jiný subjekt (akcionáře, společníky atd.), který pak může a nemusí dovést z takové sankce důsledky pro osoby jednající za osobu právnickou a tvořící její rozhodnutí. Proto je třeba pokuty kombinovat i s jinými vhodnými sankcemi.

Příznivci sankce dohledu nad právnickou osobou, kteří se věnují i analýze celospolečenských nákladů sankcí, upozorňují na další nevýhodu drastických pokut, a sice na to, že vysoké pokuty budou ve výsledku zaplacený třetími subjekty – například spotřebiteli apod.

Dalším argumentem proti vysokým pokutám je možnost, že jimi bude vyloučeno odškodnění osob poškozených či jiných věřitelů společnosti, nebo to, že potrestaný nebude mít prostředky na nápravu (např. inovace technologie škodící životnímu prostředí).

Je-li pokuta označována za základní prostředek trestání právnických osob, pak plní obdobnou úlohu jako trest odnětí svobody v oblasti individuální trestní

odpovědnosti. Na první pohled je ale zřejmé, že oba zasažené statky – peníze a svoboda lidského jedince – mají zcela rozdílnou hodnotu. Zatímco finanční ztrátu lze kompenzovat budoucími zisky či nějakými okamžitými hospodářskými opatřeními, pak ztráta svobody u fyzické osoby je sankcí, kterou nelze takto snadno kompenzovat a je možno hovořit o tom, že vzhledem k délce lidského života se jedná o ztrátu nenahraditelnou. Toto lze chápat jako argument pro to, aby byly užívány i sankce strukturální, či ještě lépe kombinace sankcí majetkových a strukturálních.⁵⁴

4.1.2 Ochranná opatření

Ochranná opatření se využívají mimo sankcí také k ochraně společnosti a tím i jejich jednotlivých členů proti recidivě.

Pojmovým znakem ochranných opatření není záměrem způsobit újmu pachateli přestupku, ani morální odsouzení, jako je tomu u sankcí. Záměrem ukládání ochranná opatření je působit do budoucnosti jako preventivní opatření.

Ochranné opatření má eliminovat nebo alespoň minimalizovat nebezpečí dalšího porušení nebo ohrožení zájmů či vztahů, které chrání zákon o přestupcích (tzv. objekt přestupku).⁵⁵

V zákoně jsou uvedeny dva druhy ochranných opatření:

- omezující opatření
- zabránění věci

---

⁵⁴ VANIČEK, D., *Trestní sankce ukládané právníckým osobám. Trestní právo*, ročník 11, č. 7 – 8, Praha: LexisNexis CZ, 2006, str. 12 - 19

⁵⁵ HORZINKOVÁ E., *Přestupky a správní trestání*. 3. vydání, Praha: Nakladatelství Eurounion, s.r.o., 2003, str.53

4.1.3 Omezující opatření

Musí být přiměřené povaze a závažnosti spáchaného přestupku a jeho následkům, okolnostem, za nichž byl spáchán, míře zavinění, pohnutkám a osobě pachatele. Uložit je lze pouze spolu s některou sankcí, nikoli samostatně. Jestliže by tedy správní orgán za podmínek § 11 odst. 3 PřesZ od uložení sankce upustil, nemohl by ani uložit omezující opatření.

Uložit toto ochranné opatření je možné nejdéle na dobu jednoho roku. V úvahu nepřichází podmíněné upuštění od zbytku jeho výkonu.⁵⁶

4.1.4 Zabrání věci

Rozhodnutí o zabrání věci je možno v případě, že nebylo uloženo propadnutí věci (§ 18 PřesZ). Předpokladem dále je, že musí jít buď o věc, která náleží pachateli přestupku, ale toho nelze stíhat (např. pro zánik trestnosti z důvodu amnestie nebo uplynutí roční lhůty), nebo o věc, která nenáleží pachateli přestupku nebo mu nenáleží zcela (např. je ve spoluvlastnictví.) Zásadně pak musí zabrání věci být odůvodněno potřebou ochrany bezpečnosti osob nebo majetku nebo jiného obecného zájmu.

Kdežto přestupek nelze projednat, pokud od jeho spáchaní uplyne jeden rok, lze o zabrání věci rozhodnout do dvou let od jednání, které má znaky přestupku. Počátek běhu této lhůty se bude počítat od okamžiku, kdy k takovému jednání došlo.

Obdobně jako u propadnutí věci také u zabrání platí, že je nelze vyslovit, pokud by hodnota věci byla v nápadném nepoměru k povaze jednání majícího znaky přestupku. Také zde se vlastníkem zabrané věci stává stát.

Svojí povahou je v podstatě shodné opatření zabrání zboží, které může pro §296a CelZ být uloženo pachateli, jehož není možno za celní přestupek stíhat, nebo nenáleží sankce propadnutí zboží. Vždy pak musí být uložení tohoto opatření odůvodněno bezpečností osob nebo majetku anebo jiným obecným zájmem. Uložit zabrání zboží přichází v úvahu rovněž v případě, že pachatel není znám. O zabrání zboží

---

⁵⁶ MATES, P. *Základy správního práva trestního*. 4. vydání, Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2008, str. 75

nelze rozhodnout, uplynulo-li od spáchání celního přestupku šest let. Prakticky shodnou úpravu zabrání zboží obsahuje také zák. č. 191/1999 Sb.⁵⁷

Zabrání věci má pouze podpůrný (subsidiární) charakter. Jako ochranné opatření se totiž uplatní pouze tehdy, nebyla-li uložena sankce propadnutí věci.

Pro uložení zabrání věci musí být splněn i požadavek na skutečnost, že to vyžaduje bezpečnost osob nebo majetku nebo jiný obecný zájem (což hodnotí správní úřad, který přestupkovou věc projednává, ve správním uvážení, jež musí vycházet z objektivně zjištěného důkazního stavu). Jiným obecným zájmem lze rozumět např. zájem na ochraně mravnosti, nebo zájem na tom, aby pachatel neměl z přestupku majetkový prospěch.

Pachatele, jako právnickou osobu nelze za přestupek stíhat, přichází v úvahu v těchto případech:

- jeho odpovědnost zanikla z důvodu prekluze, tj. neuplatnění práva správního orgánu sankcionovat pachatele ve lhůtě do jednoho roku od spáchání přestupku,
- jeho odpovědnost zanikla z důvodu amnestie,
- jestliže zanikl.

Správní orgán může o zabrání věci rozhodnout kdykoli, nejdéle však ve lhůtě do dvou let od spáchání přestupku. Důležité je, aby věc reálně existovala a byla dosažitelná v době rozhodování o zabrání věci, což může přicházet v úvahu i po jednom roce od spáchání přestupku. Zabrání věci nemá tedy souvislost se zánikem odpovědnosti za přestupek.

V zákoně stanovenou dvouletou lhůtu nelze prodloužit (jde o lhůtu objektivní).

Hodnota zabírané věci nesmí být v nápadném nepoměru k povaze spáchaného přestupku.

K vlastnictví zabrané věci platí vše, co bylo uvedeno k vlastnictví propadlé věci podle § 15 odst. 3 PřesZ.⁵⁸

---

⁵⁷ ČECHMÁNEK, B. v knize Matese Pavla. *Základy správního práva trestního*. 4. vydání, Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2008, str. 76

⁵⁸ HORZINKOVÁ E., *Přestupky a správní trestání*. 3. vydání, Praha: Nakladatelství Eurounion, s.r.o., 2003, str. 56

5 ARGUMENTY PRO A PROTI ZAVEDENÍ TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSOB

5.1 ARGUMENTY PRO ZAVEDENÍ TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSOB

Na podporu novodobých snah o zavedení trestní odpovědnosti právnických osob je snášeno mnoho argumentů, z nichž některé jsou velmi závažné.

Nové druhy protispolečenských aktivit páchaných právnickými osobami. V soudobém společenském a hospodářském životě se vyskytují nové, dříve neznámé antisociální jevy, produkované průmyslovými a obchodními společnostmi. Vzrůstající ekonomická a politická síla nadnárodních společností, jakož i rozvoj složité infrastruktury obchodu a průmyslu, vyvolávají nová rizika a poskytují stále více příležitostí i pro vyvíjení společensky škodlivých aktivit, včetně takových, které je možno označit jako kriminální.

Právnické osoby (firmy, společnosti, podniky) vystupují stále častěji jako instrumenty, jejichž pomocí jsou páchany závažné trestné činy. Některé druhy protispolečenských činností, například podvodné vylákání subvencí a dotací, hospodářské podvody a jiné hospodářské machinace, jsou typicky uskutečňovány v rámci aktivit právnických osob. Také mnohé „moderní“ ohrožovací delikty, z nichž mimořádně závažné je zejména poškozování životního prostředí, jsou spjaty s činností právnických osob.

Následky těchto deliktů jsou často velmi těžké a způsobované škody bývají enormně vysoké.⁵⁹ Individuální trestní odpovědnost v podmínkách kolektivních organizačních forem není s to zabránit zvláště škodlivým důsledkům vznikajícím ve sféře činnosti právnických osob, která má mnohdy rozsáhlé a těžko napravitelné

---

⁵⁹ MUSIL, J. *Trestní odpovědnost právnických osob – ano či ne?* Trestní právo, ročník 5, číslo 7-8, Praha: Nakladatelství Orac, 2000, str. 6

důsledky postihující společnosti a životní prostředí (poškození životního prostředí haváriemi výrobních provozů, ropných tankerů, nedovolená výroba a distribuce drog atd.).⁶⁰

- **Neúčinnost individuálního trestního práva**

V případě spáchání řady trestných činů právnickou osobou je velmi obtížné, za předpokladu, že by právnická osoba nebyla trestně odpovědná, nalézt fyzickou osobu, která by nesla trestní odpovědnost a která by mohla být uznána vinnou, ačkoliv o spáchání trestného činu není pochyb. S technickým rozvojem se pracovní, kontrolní a rozhodovací mechanismy organizací (korporací) stávají tak složitými, že je prakticky nemožné zjistit, kdo je odpovědný za to které rozhodnutí, individualizovat viníka a dohnat jej k trestní odpovědnosti.⁶¹

Ukazuje se, že trestní postih takovýchto nových deliktů, opřený o ideu individuální trestní odpovědnosti a zacílený proti konkrétním odpovědným osobám, není dostatečně účinný a neplní náležitě ani zastrášovací ani preventivní funkci. Ačkoliv škodlivost takových jednání je vysoká a jejich protiprávní charakter je zjevný, nedaří se často dovést individuální trestní odpovědnost do konce a potrestat konkrétního pachatele. Majetkové sankce vůči jednotlivcům zůstávají často neúčinné pro nesolventnost pachatelů, což vyvolává roztrpčení veřejnosti a zejména obětí. Veřejnost často nabývá dojem, že individuální pachatelé, kteří jsou stíháni za trestnou činnost páchanou v hospodářské sféře, plní roli „obětních beránků“, že jde pouze o „malé rybky“, které byly předhozeny k uspokojení pobouřeného veřejného mínění, zatímco mocné hospodářské společnosti nejsou nijak postiženy. Nezřídka vyjde najevo, že tyto společnosti vyplácejí odsouzeným pachatelům vysoké kompenzace za uložené trestní sankce.

Všechny tyto jevy existovaly již v minulosti, ale v posledních letech nabývají nové kvality a zdůvodňují potřebu nového přístupu k otázce trestní odpovědnosti. Zdá

---

⁶⁰ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 3. vydání, Praha: Nakladatelství Linde, a.s. 2008, s. 202

⁶¹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 3. vydání, Praha: Nakladatelství Linde, a.s. 2008, s. 203

se, že individuální trestní právo naráží v mnoha ohledech na hranice své účinnosti, které není schopno překročit.⁶²

- **Rovnováha práv a povinností**

Právníkům osobám jsou postupně přiznávána stále širší práva, a proto je vhodné stanovit rozsah jejich povinností v souladu s těmito právy. Nebylo by spravedlivé učinit je pouze nositeli práv vznikajících na základě určitých právnických vztahů, a zároveň je vyjmout z nevýhod, které z těchto vztahů vyplývají, například vyjmout je z dosahu trestní odpovědnosti.⁶³

- **Potřeba aktivizovat kolektivní odpovědnost**

Ukazuje se, že samotná individuální trestní odpovědnost v podmínkách kolektivních organizačních forem není s to zabránit společensky škodlivým účinkům. Stále častějším jevem je jakési rozptýlení individuální odpovědnosti, stav, kdy „nikdo neodpovídá za nic“, jeden spoléhá na druhého, ale nikdo neučiní nic. Heine tento stav označuje jako „strukturální individuální neodpovědnost“.⁶⁴

S novými riziky nebývalých rozměrů je dnes třeba zacházet odpovědněji než dříve. Do jejich řešení je zapotřebí zapojit též kolektivní sílu, která je účinnější než síly izolovaných jednotlivců. Právníká osoba představuje určitý systém, jehož účinnost není dána pouhým součtem sil jednotlivých fyzických osob tvořících její personální substrát, nýbrž je mnohem vyšší.

Trestním postihem právnických osob se sleduje účinnější ochrana významných společenských zájmů. Ta má být dosažena hrozbou a výkonem trestních sankcí, které by byly s to ovlivnit chování právnických osob žádoucím směrem. Sankce předpokládané pro právníké osoby mají především ekonomickou povahu a jsou často přísnější než v případě fyzických osob, což se ukazuje jako zvlášť efektivní regulátor kolektivního chování. Trestní postih svým odíózním dopadem na pověst právníké osoby je s to ji citelně poškodit v očích veřejnosti a znesnadnit její pozici

---

⁶² MUSIL, J. *Trestní odpovědnost právnických osob – ano či ne?* Trestní právo, ročník 5, číslo 7-8, Praha: Nakladatelství Orac, 2000, str. 6

⁶³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 3. vydání, Praha: Nakladatelství Linde, a.s. 2008, s. 203

⁶⁴ HEINE, G. *Die strafrechtliche Verantwortlichkeit von Unternehmen: internationale Entwicklung – nationale Konsequenzen*, Österreichische Juristenzeitung, 1996, str. 212

v konkurenčním prostředí – i proto by měla mít hrozba trestní sankcí větší preventivní efekt než jiné „tradiční“ metody právní odpovědnosti.

Toto vše by mělo aktivizovat fyzické osoby, zejména pak odpovědné pracovníky právnických osob, aby v rámci svých možností ovlivňovali fungování korporace společensky žádoucím směrem. Kumulace individuální a kolektivní odpovědnosti by měla zvýšit regulativní účinek trestního práva.⁶⁵

- **Nedostatečná úprava deliktní odpovědnosti právnických osob mimotrestními normami**

Deliktní odpovědnost právnických osob je nejvíce upravena v oblasti správního práva. Správní právo zareagovalo na protispolečenské aktivity právnických osob a vytvořilo speciální skutkové podstaty správních deliktů, jejichž pachatelé mohou být právnické osoby. Bohužel současná česká hmotněprávní úprava správních deliktů právnických osob je velmi nedokonalá. Je jí oprávněně vytýkána roztržitost, nejednotnost, komplikovanost a především to, že jí schází úprava obecných institutů, jako jsou okolnosti vylučující protiprávnost a trestnost, zánik trestnosti, zásady pro ukládání sankcí apod.⁶⁶

- **Nedostatečná propracovanost mimotrestních řízení**

Správněprávní sankce sice mohou citelně zasahovat právnickou osobu, ale správní řízení neposkytuje obviněnému dostatečnou záruku uplatnění všech jeho práv, tak jak je tomu v řízení před trestním soudem.

---

⁶⁵ MUSIL, J. *Trestní odpovědnost právnických osob – ano či ne?* Trestní právo, ročník 5, číslo 7-8, Praha: Nakladatelství Orac, 2000, str. 7

⁶⁶ MUSIL, J., PRÁŠKOVÁ, H., FALDYNA, F. *Úvahy o trestní odpovědnosti právnických osoby de lege ferenda.* Trestní právo č. 3, 2001, str. 11

5.2 ARGUMENTY PROTI ZAVEDENÍ TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI PRÁVNICKÝCH OSOB

Málokterá otázka trestněprávní nauky vyvolává tolik sporů jako problém trestní odpovědnosti právnických osob. Je to patrně dáno tím, že společenská realita, která vyvolává potřebu právně regulovat protispoločenské aktivity kolektivních subjektů, podléhá rychlému dynamickému vývoji, což následně vede ke změnám teoretických postulátů a ke sporům o to, nakolik právní teorie, právní úprava a právní praxe adekvátně reagují na tyto proměny.⁶⁷

Odmítnutí trestní odpovědnosti právnických osob, které pregnantně zdůvodnil v roce 1793 Malblanc⁶⁸ nalezlo na evropském kontinentě pozoruhodně jednoznačné přijetí, což svědčí o tom, že jeho koncepce měla ve své době hluboké kriminálně politické opodstatnění. Téma kolektivní trestní odpovědnosti zmizelo na dlouhá desetiletí z vědecké diskuse.

První nesmělé náznaky obhajující ideu trestní odpovědnosti korporací se znovu objevily až na přelomu 19. a 20. století. Francouzský právník Mestre⁶⁹ v roce 1899 a generální zpravodaj na 2. mezinárodním kongresu trestního práva v Bukurešti Roux⁷⁰ v roce 1929 nezískali pro své náměty žádnou větší podporu ani legislativní odezvu, avšak nastolili znovu téma, které se od té doby objevuje pravidelně jak na vědeckých fórech, tak v reformních legislativních pracích. Spor mezi odpůrci a příznivci trestní odpovědnosti právnických osob však není rozhodnut dodnes.⁷¹

▪ Právnická osoba je jen fikcí

Právnická osoba je fikcí, umělou konstrukcí bez reálného podkladu, nemá vůli, bez vůle není viny, a tedy ani trestní odpovědnosti. Právnické osoby nejsou způsobilé

---

⁶⁷ MUSIL, J. *Trestní odpovědnost právnických osob – ano či ne?* Trestní právo, ročník 5, číslo 7-8, Praha: Nakladatelství Orac, 2000, str. 3

⁶⁸ MALBLANC, J.F. *Observationes quedam ad delicta universitatum spectantes*. Nürnberg, Grattenauer, 1793, str. 24

⁶⁹ MESTRE, A. *Les personnes morales et le probleme de leur responsabilité pénale*. Paris, Rousseau, 1899, str. 27

⁷⁰ ROUX, J. A. *La responsabilité pénale des personnes morales*. In AIDP – 2. Congrès international de droit pénal (Bucurest 1929), Actes du congrés, Paris, Librairie des juris-classeur 1930, str. 65-72

⁷¹ MUSIL, J. *Trestní odpovědnost právnických osob – ano či ne?* Trestní právo, ročník 5, číslo 7-8, Praha: Nakladatelství Orac, 2000, str. 3

jednat v trestněprávním smyslu, jak to vyžaduje objektivní stránka skutkové podstaty trestného činu.⁷²

Vynikající německý romanista Savigny⁷³ popřel reálnost právnických osob a jejich právní subjektivitu. Poskytl tím argumenty zmíněnému prof. Malblancovi a jeho následovníkům k tvrzení, že právnické osoby nemohou vystupovat jako pachatelé trestných činů. Savignyho teze o fiktivnosti právnických osob se ukázala jako neudržitelná, naopak v jiných právních odvětvích, zejména v právu občanském a obchodním, se reálná role právnických osob neustále zvětšuje. Tento argument se v dnešních diskuzích o trestní odpovědnosti právnických osob již neobjevuje.

▪ **Právnické osoby nejsou způsobilé jednat**

Někteří odpůrci deliktní způsobilosti právnických osob tvrdí, že právnické osoby nejsou způsobilé samostatně jednat v trestněprávním smyslu tak, jak to vyžaduje objektivní stránka skutkové podstaty trestného činu. Právnická osoba prý nejedná sama, nýbrž vždy si musí posloužit lidským jednáním, tedy jednáním jiného. Právnické osobě tedy nelze přičítat její vlastní aktivitu, nýbrž pouze přirozené jednání jiného subjektu. Takto zprostředkované přičítání prý nestačí k založení trestní odpovědnosti. Podrobnější argumentace se u jednotlivých autorů liší podle toho, zda zastávají tzv. finální, kauzální, negativní, sociální nebo jinou teorii trestně relevantního jednání.

Jestliže právnické osoby jsou reálně způsobilé být samostatně nositeli práv a povinností, potom musí být také způsobilé jednat buď konformně, tj. v souladu s příkazem práva, nebo naopak nekonformně, tj. v rozporu s právními povinnostmi. Ta skutečnost, že za právnickou osobu jednájí fyzické osoby, neznamená, že by byla vyloučena způsobilost právnických osob k jednání. Jinak řečeno, popřeme-li způsobilost právnických osob jednat protiprávně, „vyprazdňujeme“ obsah právní konstrukce právnické osoby, jejíž smysl spočívá v tom, učinit z ní nositele práv a povinností.⁷⁴

▪ **Právnické osoby nejsou způsobilé jednat zaviněně**

---

⁷² JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 3. vydání, Praha: Nakladatelství Linde, a.s. 2008, s. 203

⁷³ SAVIGNY, F.C.: *System des heutigen Römischen Rechte.* Band 2, Berlin, Veit 1840, str. 312 a násl.

⁷⁴ MUSIL, J. *Trestní odpovědnost právnických osob – ano či ne?* Trestní právo, ročník 5, číslo 7-8, Praha: Nakladatelství Orac, 2000, str. 3

Tradiční individuální trestní právo je pevně spjato s psychickými stavy, vlastnostmi a projevy, vyjadřovanými takovými pojmy, jako je vina, zavinění, chtění, vědění, vytykatelnost, sociálně etický odsudek. Všechny tyto pojmy mají svůj pevně ustálený smysl pouze ve vztahu k fyzickým osobám, jejich použití ve vztahu k právnickým osobám, které nemají psychiku, je nepřipadné.⁷⁵

Tato námitka bývá vznášena nejčastěji a je neobtížnější se s ní vypořádat. Zvláště vášnivě se v této otázce diskutuje v německé, rakouské a švýcarské trestněprávní nauce, ovládané koncepcí viny, chápané jako „vytykatelnost“. Otázka viny je v německé trestněprávní dogmatice vázána na možnost činit osobní výtku pachateli za spáchání činu. Způsobilost být vinen je odvozena od osobní způsobilosti být při páchání činu motivován v souladu s právními normami.

Takové pojmy, jako jsou „vytykatelnost“ a „sociálně etický odsudek“, jsou spojovány s lidským jednáním, tedy s pachateli – fyzickými osobami. Ve vztahu k právní konstrukci právnické osoby jsou tyto pojmy nepřipadné, pozbývají svého obsahu. Proto je logicky dovozováno, že při takovém chápání viny nejsou právnické osoby schopny nést vinu.

České trestní právo a trestněprávní nauka pojem „vina“ ve shora uvedeném smyslu nepoužívají. Podmínkou trestní odpovědnosti je zavinění jako obligatorní znak subjektivní stránky trestného činu. Zaviněné je definováno jako „vnitřní (psychický) vztah člověka k určitým skutečnostem, jež zakládají trestný čin, ať již vytvořený pachatelem nebo objektivně existující bez jeho přičinění.“⁷⁶

- **Trestní sankce pro právnické osoby jsou nespravedlivé, protože postihují i nevinné osoby**

Případný trest by svými účinky postihl i nevinné členy právnické osoby a tento důsledek by se zvýraznil při větším časovém rozpětí mezi činem a trestem, kdy by se někteří členové tvořící právnickou osobu vyměnili. Ještě závažnějším by ale mohlo být postižení nevinných zaměstnanců, jestliže k uplatnění trestněprávní sankce by došlo vůči právnické osobě a tato by z důvodu nedostatku finančních prostředků omezila

---

⁷⁵ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 3. vydání, Praha: Nakladatelství Linde, a.s. 2008, s.204

⁷⁶ NOVOTNÝ, O. a kol. *Trestní právo hmotné, obecná část.* 3. vydání, Praha: Nakladatelství Kodex, 1997, str. 97

výplaty zaměstnanců, dočasně či trvale zastavila činnost, propustila hromadně zaměstnance apod. Nespravedlnost trestní sankce by mohla odpadnout i na věřitele právnické společnosti nebo její minoritní, drobné akcionáře, kteří prakticky nemohli jednání právnické osoby ovlivnit.⁷⁷

Analogické sekundární účinky trestů se projevují i při trestání fyzických osob – např. uvězněním živitele rodiny je ohrožen sociální status celé rodiny. To ovšem nijak neoslabuje principiální relevantnost této námitky v případě trestání právnických osob, kde jsou tyto nežádoucí vedlejší účinky ještě silnější.

S touto námitkou se lze vypořádat jediné tak, že pro právnické osoby bude pokud možno stanoven takový katalog trestů, jejichž vedlejší nežádoucí dopad na nevinné lidi je minimální. Tím, že tresty budou v trestním zákoně určeny alternativně a tam, kde to povaha trestu umožňuje, bude rámec trestních sazeb stanoven dostatečně široce, ponechává se soudům dostatečný prostor pro to, aby při výměře trestu přihlédly k možným rizikům vedlejších nežádoucích účinků trestů a aby jim zabránily.

Spoléhá se tedy na moudrost soudce při aplikaci práva a na jeho porozumění pro sociální souvislosti trestní politiky.⁷⁸

▪ Nevhodnost, neúčelnost trestních sankcí

Možnost řešit deliktní odpovědnost právnických osob jinými než trestněprávními nástroji. Trestněprávní odpovědnost právnických osob je nevhodná, její zavedení by rozšiřovalo trestní represi, odpovědnost právnických osob za deliktní jednání lze řešit i současnými veřejnoprávními prostředky (živnostenským zákonem, předpisy upravujícími podnikání, správněprávní odpovědností).⁷⁹

Lze se domnívat, že tento argument není oprávněný, a že i u právnických osob lze žádoucích účinků trestních sankcí dosáhnout. Je samozřejmé, že katalog trestů nemůže být shodný u fyzických a právnických osob – to vyplývá ze samotné povahy jednotlivých druhů trestů.

---

⁷⁷ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 3. vydání, Praha: Nakladatelství Linde, a.s. 2008, s.204

⁷⁸ MUSIL, J. *Trestní odpovědnost právnických osob – ano či ne?* Trestní právo, ročník 5, číslo 7-8, Praha: Nakladatelství Orac, 2000, str. 6

⁷⁹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 3. vydání, Praha: Nakladatelství Linde, a.s. 2008, s.204

Jinak však nelze pochybovat o tom, že trestní sankce jsou dobře uplatnitelné i vůči právnickým osobám. Vhodnými tresty lze zabránit právnické osobě, aby páchala další trestnou činnost (např. úplnou likvidací právnické osoby, zákazem provozovat určitou činnost apod.). Trest plní i u právnických osob preventivní roli, brzdí tendence k protispolečenskému jednání, a to jak u provinilého společenství, tak u potencionálních dalších adeptů.

Značný generálně preventivní význam má i prvek společenského odsouzení, obsažený v trestu. V konkurenčním prostředí tržní ekonomiky má dobrá pověst velkou hodnotu a její poškození trestem je pocíťováno jako značná újma.⁸⁰

---

⁸⁰ MUSIL, J. *Trestní odpovědnost právnických osob – ano či ne?* Trestní právo, ročník 5, číslo 7-8, Praha: Nakladatelství Orac, 2000, str. 5

6 NÁVRH DE LEGE FERENDA

Autor práce navrhuje a považuje za nejdůležitější vytvořit jednotný kodex se sankcemi, které by bylo možné uložit napříč správním právem za správní delikty totožného typu skutkové podstaty. A ve zvláštních zákonech zavést pouze subsidiární odkazy na tento jednotný kodex. Totéž by mělo být považováno, aby bylo učiněno i pro otázku správního trestání právnických osob s uvedením definic pojmů a vymezení obecných principů pro celé správní právo, s uvedením okolností vylučujících protiprávnost, jako dovolené riziko, krajní nouze, plnění zákonné odpovědnosti, výkonu oprávnění. V rámci systému zániku trestnosti dát možnost po zaniklé právnické osobě uložit sankci její případné nástupnické právnické osobě či fyzické osobě či nástupnickým právnickým osobám v určitém poměru, a dalším možným hlediskům při jejich ukládání.

Kritéria v současné právní úpravě jsou z pohledu autora práce nedostatečná a je nutné je rozšířit především o subjektivní kritéria, která budou zohledňovat poměry odpovědné osoby s cílem naplnit účel trestu nejen odstrašujícím sankcionováním právnických osob za vyjmenované jednání s tím, že u nejzávažnějších deliktů by o těchto deliktech rozhodoval soud vzhledem k citelné výši sankcí. Při tvorbě výše finančních sankcí použít nejen jak je v dnešní právní úpravě používané uvedení částky, ale i vyjádření sankce procentem doloženého celkového majetku právnické osoby.

Bylo by nanejvýš vhodné použít při tvorbě zavedení odpovědnosti za deliktní jednání právnické osoby i zkušenosti států EU, které ve své legislativě mají právní odpovědnost právnických osob za správní delikty a jejich zkušenosti jsou především pozitivní.

V únoru 2011 schválila vláda Petra Nečase návrh ministra spravedlnosti Jiřího Pospíšila na zavedení trestní odpovědnosti právnických osob. Zákon by měl podle dosavadních informací platit od 1. září 2012. Ministři chtějí, aby norma obsahovala přesný výčet trestných činů, za které by firmy a podniky mohly být odpovědné.

Návrh zákona má znemožnit osobám z vedení podniků, aby se mohli vyhýbat trestní odpovědnosti tak, že se budou odvolávat na rozhodnutí kolektivního orgánu právnické osoby.

Jako jedno z možných protikorupčních opatření zmiňuje vláda ve svém programu právě zavedení trestní odpovědnosti právnických osob. Ministr Pospíšil nabídl kabinetu dvě varianty normy, a to jednu s výčtem trestných činů, za které by mohla být právnická osoba trestně odpovědná a pak pouze obecnou formulaci, podle které by se trestní odpovědnost vztahovala na všechny trestné činy s výjimkou těch, které nemůže právnická osoba spáchat. Ministři se přiklonili k první variantě.

Trestní odpovědnost by se na právnické osoby vztahovala v případě porušení trestního práva vedoucími pracovníky firem či jejich kontrolních orgánů. Právnickým osobám by za trestnou činnost hrozila vysoká pokuta, propadnutí majetku, zákaz účasti ve veřejném výběrovém řízení, zákaz přijímání dotací nebo dokonce zrušení. Na druhé straně ale budou mít společnosti v trestním řízení nárok na stejnou právní ochranu jako fyzické osoby.

Soudce Nejvyššího soudu Pavel Šámal vysvětlil, že právnická osoba může být uznána trestně odpovědnou tehdy, pokud korupce či jiná kriminalita směřovala v její prospěch. Postih bude za stejný trestný čin hrozit zároveň fyzické osobě i společnosti, za kterou jednala. Smyslem postihu právnické osoby je podle Pavla Šámala mimo jiné to, aby společnosti mohl být odčerpán zisk, který nelegální činností získala.⁸¹

Jakmile se objevil návrh zákona o zavedení trestní odpovědnosti právnických osob, ihned se objevily i kritiky proti tomuto návrhu. Největší obavy panují především v oblasti možného zneužívání zákona formou nekalých praktik při konkurenčním boji mezi podnikateli.

Jak uvedl Petr Kužel z Hospodářské komory, pozitivní vliv zákona vidí především ve dvou věcech. První věcí je, že zákon bude moci postihnout případy, kdy není jasná konkrétní fyzická osoba (např. pokud chemička vypustí do životního prostředí jedy a není jasné, kdo k tomu konkrétně dal příkaz a kdo konkrétně otevřel sud, bude možné postihnout danou firmu, pokud bude zřejmé, že jiná chemička například v širokém okolí není a právě v ní se daná látka používá). Druhou věcí je, že si

---

⁸¹ ČTK, *Vláda schválila zavedení trestní odpovědnosti právnických osob*, E15.cz [online]. 2007, poslední revize 2011 [cit. 11.dubna 2011]. Dostupné z World Wide Web: <http://zpravy.e15.cz/domaci/politika/vlada-schvalila-zavedeni-trestni-odpovednosti-pravnickych-osob>

firmy dají větší pozor, do jaké činnosti se pouští. Zvýší se tlak na to, aby se firmy chovaly zodpovědněji.

Společnost Transparency International na svých internetových stránkách vítá snahu vlády zavést trestní odpovědnost právnických osob, na druhé straně však poukazují na to, že návrh zákona není dostačující.

Autor této práce se přiklání k výše uvedenému názoru společnosti Transparency International. Neboť se domnívá, že není dobré, aby právnickou osobu bude možno postihnout pouze v případě spáchání některého z taxativně vymezených trestných činů. Zvláště nešťastné se jeví toto řešení z toho důvodu, že ve výčtu těchto činů zcela chybí trestné činy týkající se korupce při zadávání veřejných zakázek a dále například trestný čin porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže. Autor dále soudí, že tato varianta nebude příliš efektivní, vzhledem k neustále se vyvíjející formy trestné činnosti.

Domnívá se zároveň, že druhá varianta, kterou předložil ministr Pospíšil, a která se vztahovala na všechny trestné činy s výjimkou těch, které právnická osoba nemůže spáchat, by byla v tomto případě vhodnější, jelikož by se vztahovala právě i na trestné činy týkající se korupce.

Obavy autora vzbuzuje taktéž, že návrh zákona nepočítá s žádnými ochrannými mechanismy, které by v případě likvidace proviněné firmy, chránily například menšinové akcionáře či zaměstnance takovéto firmy. Určitě by bylo dobré takovéto ochranné mechanismy zavést, aby se nemuseli používat již existující právní instituty jako např. náhrada škody, žaloba pro porušení povinnosti péče řádného hospodáře atp. Popřípadě změnit současnou právní úpravu tak, aby odpovědnost právnických osob při okamžiku zániku a přechodu všech práv na nástupce, který v době vzniku nástupnictví věděl, nebo vědět měl či mohl, že se jeho předchůdce před zánikem a vznikem nástupnictví dopustil deliktu, u kterého byla již v běhu lhůta pro uložení sankce.

Další obavy panují v oblasti možného konkurenčního boje. Může totiž dojít k takové situaci, že v rámci konkurenčního boje bude jedna společnost podávat tzv. šikanující návrhy na zahájení trestního stíhání vůči konkurenci. Pak bude záležet pouze na orgánech činných v trestním řízení, jak každý návrh posoudí a zda odhalí, jestli se podezření ze spáchání trestného činu zakládá na pravdivých informacích a pak dále postupovaly podle platných právních předpisů.

ZÁVĚR

V této práci se autor snažil představit problematiku správních deliktů právnických osob. Byly vybrány důležité body tak, aby došlo ke komplexnímu představení daného tématu.

V této práci jsou uvedeny některé důvody pro a proti zavedení trestní odpovědnost právnických osob. Autor se domnívá, že práce přinese ucelený pohled na řešení otázky zavedení trestní odpovědnosti právnických osob i pro čtenáře, kteří nejsou vzděláni v oblasti práva.

Jak je výše několikrát uvedeno, problematika trestní odpovědnosti právnických osob již po delší dobu patří mezi nejspornější otázky trestněprávní nauky v mnoha zemích a spor mezi odpůrci a příznivci trestní odpovědnosti právnických osob není zcela rozhodnuta dodnes. V posledním období však přece jen začínají sílit hlasy vyslovující se pro zavedení „pravé“ trestní odpovědnosti právnických osob a tendence postihovat deliktní jednání právnických osob efektivními sankcemi se na mezinárodním fóru prosazuje častěji, než tomu bylo dříve. Začíná sílit přesvědčení, že dosavadní právní nástroje sloužící k ochraně společnosti před závadným a protiprávním jednáním právnických osob nejsou účinné.⁸² Výsledkem tohoto vývoje je skutečnost, že od sedmdesátých let dvacátého století se na evropském kontinentě začínají množit právní úpravy, zavádějící tzv. pravou trestní odpovědnost právnických osob.

První diskuse o možnosti trestní odpovědnosti právnických osob byly rozpoutány již ve dvacátých a třicátých letech minulého století. Názory na řešení tohoto problému se vyvíjely od naprostého odmítání trestní odpovědnosti právnických osob až k současné situaci, kdy je na mezinárodní úrovni zavedení trestní odpovědnosti právnických osob doporučováno.

Uvedená problematika je v posledních zhruba deseti letech mnohem častěji diskutována odborníky z oboru trestního práva u i nás, o čemž svědčí řada článků a různých materiálů publikovaných v odborných právnických časopisech. Názory na tuto problematiku prodělaly zajímavý vývoj, než bylo dosaženo většinové shody v zásadní

---

⁸² KARABEC, Z., NEČADA, V., VLACH, J. *Trestní odpovědnost právnických osob otevřený problém*, Trestní právo, ročník 12, Praha, 2007, str. 5

otázce, totiž v tom, jestli zavedení trestní odpovědnosti právnických osob u nás je vůbec potřebné a vhodné.

Je tedy určitě krok správným směrem přijetí návrhu zákona na zavedení trestní odpovědnosti právnických osob, jako velký nedostatek v tomto návrhu však autor této práce vidí, že ve výčtu trestných činů jsou zcela opomenuty činy spojené s korupcí při zadávání veřejných zakázek. Korupční jednání právnických osob tedy nebude s největší pravděpodobností ani nadále zákonem postihováno.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literární zdroje

1. ČERVENÝ, Zdeněk, ŠLAUF, Václav, TAUBER, Miroslav. *Přestupkové právo - komentář k zákonu o přestupcích včetně textu souvisejících předpisů*, 16. vydání. Praha: Linde Praha, 2009, 431 s, ISBN 978-80-7201-768-3
2. DUSIL, V. *Trestní právo a trestní řízení správní. Slovník veřejného práva československého. Svazek IV.* 1938, Brno.
3. HENDRYCH, D. *Správní právo. Obecná část.* 7. vydání, Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2009, 837 s. ISBN 978-80-7400-049-2
4. HORZINKOVÁ E., *Přestupky a správní trestání.*, 3. vydání, Praha: Nakladatelství Eurounion, s.r.o., 2003, 354 str. ISBN 80-7317-025-6
5. Hurdík, J. *Úvod do soukromého práva.* 2. rozšířené a upravené vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002,
6. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 3. vydání, Praha: Nakladatelství Linde, a.s. 2008, 831 str. ISBN 978-80-7201-696-9
7. JELÍNEK, J., *Trestní odpovědnost právnických osob.* Praha: Linde Praha a.s., 2007, 270str., ISBN 978-80-7201-683-9
8. KARABEC, Z., NEČADA, V., VLACH, J. *Trestní odpovědnost právnických osob – otevřený problém.* Trestní právo, ročník 12, Praha, 2007.
9. KAVĚNA, M., *Trestní odpovědnost právnických osob ve vybraných státech EU.* Praha: Parlament České republiky. Parlamentní institut. Studie č.5 270, 2007
10. KEINAPFEL,D.,*Grundriss des österreichischen Strafrechts:ALLgermeiner Teil,* 10, Wien: Manzsche Verlags-und Universitatsbuchhadlung, 2003
11. KREMNITZER, G.: *Die Strafbarkeit von Unternehmen.*
12. LEWISCH, P. *Strafbarkeit der juristischen Personen? Die Unternehmensstrafe in rechtspolitischer und rechtsdogmatischer Analyse,* Vídeň: MANZ, 2000
13. MALBLANC, J.F. *Observationes quedam ad delicta univeristatum spectantes.* Nürnberg, Grattenauer, 1793.

14. MATES, P. *Základy správního práva trestního*. 4. vydání, Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2008, 202 str. ISBN 978-80-7175-806-4
15. MESTRE, A. *Les personnes morales e tle probleme de leur responsabilité pénale*. Paris, Rousseau, 1899.
16. MIKULE, V. *Poznámky k českému trestnímu právu správnímu.*, Praha: Nakladatelství Kodex. 1998
17. MUSIL, J. *Trestní odpovědnost právnických osob – ano či ne?* Trestní právo, ročník 5, číslo 7-8, Praha: Nakladatelství Orac, 2002
18. MUSIL, J. *Trestní odpovědnost právnických osob. Historický vývoj a mezinárodní srovnání*. In Musil, J., Vanduchová, M. Pocta Otovi Novotnému k 70. narozeninám. Praha: Codex Bohemia, 1998, str. 77.
19. MUSIL, J., PRÁŠKOVÁ, H., FALDYNA, F. *Úvahy o trestní odpovědnosti právnických osob de lege ferenda*. Trestní právo č. 3, Praha: Nakladatelství Orac., 2001
20. NOVOTNÝ F., RŮŽIČKA, M a kol. *Trestní kodexy.*, 2. vydání, Praha: Nakladatelství Eurounion, s.r.o., 2002, ISBN 80-7317-009-4.
21. NOVOTNÝ, O. a kol. *Trestní právo hmotné, obecná část*. 3. vydání, Praha: Nakladatelství Kodex, 1997, 583 str. ISBN 978-80-7357-509-0.
22. POŠVÁŘ, J. *Nástin správního práva trestního*, Brno, Československý akademický spolek Právník 1946
23. PRÁŠKOVÁ, H. *Správní delikty právnických osob*. AUC1, 1992, č. 4-5
24. PRAŽÁK, J. *Rakouské právo správní. Část první: Všeobecná část práva správního.*, Praha 1905
25. ROUX, J. A. *La responsabilité pénale des personnes morales*. In AIDP – 2. Congrès international de droit pénal (Bucurest 1929), Actes du congrés, Paris, Libraire des juris-classeur, 1930.
26. SAVIGNY, F. C. *System des heutigen Römischen Rechte*. Band 2, Berlin, Veit 1840.
27. SIMON, D. *Komunitární právní řád*. Praha: ASPI, 2005, 818 str. ISBN 80-7357-114-5
28. SLÁDEČEK, V. *Obecné správní právo*. 2. vydání, Praha: Nakladatelství Aspi, 2004, 463 str. ISBN 978-80-7357-382-9.

29. SOLNAŘ, V. *Systém čs.trestního práva. Základy trestní odpovědnosti*. Praha: Academica., 1972
30. SOLNAŘ, V. *Z dějin českého zemského práva*. Praha: Bursík a Kohout, 1921
31. SOLNAŘ, V. *Základy trestní odpovědnosti*, 1. vydání, Praha: Nakladatelství Orac, s.r.o., 2003, 455 str. ISBN 80-86199-74-6.
32. ŠÁMAL, P., *Trestní odpovědnost právnických osob de lege lata a de lege ferenda v České republice*, in KRATOCHVÍL, V., Löff, M., *Hospodářské trestní právo a trestní odpovědnost právnických osob*, Brno: Masarykova univerzita, 2003, 223 str., ISBN 80-210-3299-5
33. VANÍČEK, D., *Trestní sankce ukládané právnickým osobám*. Trestní právo, ročník 11, č. 7 – 8, Praha: LexisNexis CZ, 2006
34. WAGNER, M. *Corporate Criminal Liability. National and International Responses.*, Malta: 1999
35. WEYR, F. *Správní řád*. Brno: Nakladatelství Barvič a Novotný, 1930

Elektronické zdroje

1. *Trestní odpovědnost v českém právu a připravované změny část 4*. Epravo.cz [online], [cit. 25. dubna 2011]. Dostupný z World Wide Web: <http://www.epravo.cz/top/clanky/trestni-odpovednost-v-ceskem-pravu-a-pripravovane-zmeny-cast-4-28504.html?mail>
2. ČTK, *Vláda schválila zavedení trestní odpovědnosti právnických osob*, E15.cz [online]. 2007, poslední revize 2011 [cit. 11. dubna 2011]. Dostupné z World Wide Web: <http://zpravy.e15.cz/domaci/politika/vlada-schvalila-zavedeni-trestni-odpovednosti-pravnickych-osob>